



JURIDISKA FAKULTETEN  
vid Lunds universitet

Marcus Nyman

Aktieboken.

En associationsrättslig studie av  
aktiebokens form, funktion och  
framtid.

Examensarbete  
20 poäng

Torsten Sandström

Aktiebolagsrätt

Höstterminen 2002

# Innehåll

<b>SAMMANFATTNING</b>	<b>1</b>
<b>FÖRORD</b>	<b>3</b>
<b>FÖRKORTNINGAR</b>	<b>4</b>
<b>1 AKTIEBOKENS HISTORISKA UTVECKLING</b>	<b>5</b>
<b>2 AKTIEBOKEN I UTLÄNDSK RÄTT OCH EG-RÄTT</b>	<b>7</b>
2.1 Allmänt om utländsk rätt och internationella förhållanden	7
2.2 Danmark	7
2.3 Norge	8
2.4 Finland	8
2.5 Tyskland	8
2.6 USA	10
2.7 Storbritannien	10
2.8 Turkiet	12
2.9 Ryssland	12
2.10 Ungern	14
2.11 Estland	14
2.12 Kort om aktieboken i några övriga länder	15
2.13 Aktieboken i Europabolagen	16
<b>3 AVSTÄMNINGS- OCH KUPONGBOLAG</b>	<b>17</b>
3.1 Allmänt	17
3.2 Överlåtelse av aktier	18
3.2.1 Kupongbolag	18
3.2.2 Avstämningsbolag	19
<b>4 ALLMÄNT OM AKTIEBOKEN</b>	<b>21</b>

<b>5</b>	<b>REGISTRERING I AKTIEBOKEN</b>	<b>24</b>
5.1	Vem skall registrera i aktieboken?	24
5.2	Vem och vad skall registreras i aktieboken?	25
5.3	Rättsverkningar av registrering i aktieboken	28
5.3.1	Förvaltningsbefogenheter	28
5.3.2	Ekonomiska förmåner	30
<b>6</b>	<b>OFFENTLIGHET</b>	<b>33</b>
6.1	Aktiebokens offentlighet	33
6.2	Förvaltarförteckningens offentlighet	36
6.3	Arkivuppgifternas offentlighet	37
<b>7</b>	<b>VPC:S TJÄNSTER RÖRANDE AKTIEBOKEN</b>	<b>38</b>
7.1	VPC Ägardata 1.0	38
7.2	VPC Analys	38
7.3	VPC:s Regelverk för Emittenter 2000:1	39
<b>8</b>	<b>STRAFF- OCH SKADESTÅNDRÄTTSLIGA FRÅGOR</b>	<b>40</b>
<b>9</b>	<b>AVSKAFFANDE AV AKTIEBREVEN OCH INRÄTTANDE AV ETT CENTRALT AKTIEÄGARREGISTER</b>	<b>42</b>
9.1	Riksenheten mot ekonomisk brottslighet	42
9.2	Bulvanutredningen	42
9.3	Aktiebolagskommittén	43
9.3.1	Allmänt om förslaget	43
9.3.2	Ett kontobaserat aktiehanteringssystem	44
9.3.3	Vem skall föra aktieboken respektive det centrala aktieägarregistret?	45
9.3.4	Åtgärder om aktieboken är felaktig eller saknas	46
9.3.5	Kostnader och tidsaspekter	47
9.3.6	Remissinstansernas reaktioner och författarens analys av förslaget	48
	<b>LITTERATURFÖRTECKNING</b>	<b>52</b>
	<b>RÄTTSFALLSFÖRTECKNING</b>	<b>58</b>

# Sammanfattning

Aktieboken regleras på tämligen olika sätt i skilda rättsordningar. Efter den 11 september 2001 har trycket ökat, främst på skatte- och offshoreparadisen, att tillåta en ökad insyn i bolagens ägarförhållanden.

Aktiebolagen förde redan tidigt aktieböcker, vari bolagets aktier och ägare registrerades. Utvecklingslinjerna från den första svenska aktiebolagslagen 1848 till dagens reglering är mycket tydliga.

Aktiebolag kan vara kupong- eller avstämningsbolag. I kupongbolagen baseras aktierättigheterna på innehav av aktiebrev, medan de i avstämningsbolag baseras på registrering i ett avstämningsregister som förs av en central värdepappersförvarare. Dessa skillnader får till följd att exempelvis regleringen av hur aktieböckerna skall föras och deras innehåll skiljer sig åt. Det är vanligen aktiemarknadsbolag och andra stora bolag som är avstämningsbolag, medan det stora flertalet mindre och medelstora bolag är kupongbolag.

Aktieboken, som förutom aktieägare också kan innehålla förvaltare och fondbolag, måste läggas upp så fort bolaget har bildats. I kupongbolag sköter styrelsen aktieboken medan den i avstämningsbolag förs av den centrala värdepappersförvarare som för avstämningsregistret. Aktieägarna är inte skyldiga att anmäla ändrade förhållanden för registrering, men styrelseledamöter och verkställande direktörer är tvungna att anmäla sina aktieinnehav i de bolag de är verksamma i. Aktieägaren får dock utnyttja sina ägar rättigheter först när han registrerats i aktieboken. I kupongbolagen finns ett vittgående undantag från detta för ekonomiska förmåner, vilka kan utnyttjas mot företeende av exempelvis vinstutdelningskuponger. För att få delta på bolagsstämman krävs dock i såväl kupong- som avstämningsbolag att aktieägaren är registrerad i aktieboken; i kupongbolagen är det tillräckligt att ägaren är registrerad i aktieboken på dagen för stämman, medan det i avstämningsbolag krävs registrering på den s.k. avstämningsdagen, alltså tio dagar före stämman.

I avstämningsbolag skall också enligt 3 kap. 12 § en särskild förteckning föras över vissa rättighetshavare, vilkas rättigheter har företräde framför aktieägarens.

I kupongbolagen är hela aktieboken offentlig, medan envar har rätt att ta del av en utskrift av avstämningsbolagens aktieböcker. Utskriften får inte vara äldre än sex månader och om en aktuell utskrift önskas skall en sådan tillhandahållas till självkostnadspris. Begränsningsregeln i 3 kap. 13 § 1 st stadgar att en utskrift av aktieboken inte skall ta upp de aktieägare som inte har fler än 500 aktier i bolaget. Samma principer som i avstämningsbolagen tillämpas också på den förteckning över ägare till förvaltarregistrerade aktier som enligt 3 kap. 12 och 13 §§ LKFI skall föras.

Aktieboken förs under straff- och skadeståndsansvar medan avstämningsregistret förs under skadeståndsansvar.

Aktiebolagskommittén lade 2001 ett förslag till en ny aktiebolagslag. Vissa av de ändringar som föreslås är att begränsningsregeln skall föreskriva

att endast aktieägare med mer än en tusendel av röstetalet i bolaget skall tas med i utskrifterna av aktieboken samt att aktiebrevens skall tas bort i samtliga bolag och ersättas av registrering i ett centralt aktieägarregister, vilket bland annat skall motverka ekonomisk brottslighet. Reformen skall ske efter i huvudsak samma mönster som idag gäller i avstämningsbolagen. I steg ett skall aktiebrevens avskaffas och i steg två skall samtliga aktieböcker tas bort och innehållet föras över till ett centralt aktieägarregister, varvid samtliga aktierättigheter skall knytas till registreringen i detta register. De uppgifter som idag är offentliga i aktieboken skall också vara offentliga i det centrala registret.

En proposition angående detta kommer att läggas tidigast under våren 2003. Remissinstanserna har varit positiva till att aktiebrevens skall avskaffas, men oeniga angående det centrala aktieägarregistret och begränsningsregelns utformning. Mina slutsatser är att ett centralt register är att föredra framför tradition av värdepapper, men jag förordar i likhet med Bulvanutredningen en knytning av äganderättsövergången till registreringen istället för förlitan på en incitamentsstruktur. Vad avser regleringen av offentligheten bör aktieägarna enligt min mening alltid ha rätt till full insyn i bolagets ägarförhållanden, liksom självfallet också de brottsutredande myndigheterna. Aktieboken bör också vara tillgänglig för allmänheten i de fall ägaren har reell makt i bolaget; en gräns som eventuellt kan anses gå vid en tusendel av rösterna, men bör utredas vidare.

# Förord

Aktieboken kan något förenklat sägas vara en förteckning över bolagets ägare. Denna uppsats behandlar aktiebokens historiska utveckling, den gällande regleringen i Sverige och några andra länder samt Aktiebolagskommitténs reformförslag och de reaktioner detta mött. Det finns förutom aktieboken ett antal bolagsrättsliga register, såsom den särskilda förteckningen enligt 3 kap. 12 § samt avstämningsregister och insiderregister, vilka kommer att beröras i den mån de har betydelse för förståelsen av aktieboken och dess funktioner. Flagningsregler och liknande bestämmelser avseende aktieförvärv, exempelvis EG-direktivet 88/627<sup>1</sup>, kommer inte att tas upp, trots att de till viss del avser att fylla samma funktion som aktieboken.

Förteckningar över aktieägare och deras aktieinnehav systematiseras i vissa fall utifrån aktierna och i andra fall utifrån ägarna. Jag anser det korrekt att kalla en sådan förteckning aktiebok, oavsett vilken kategori sorteringen sker efter.

Aktieboken regleras främst i ABL. Samtliga paragrafhänvisningar avser denna lag, om inte annat anges.

För att framhäva att den idag enda centrala värdepappersförvararen VPC har ett faktiskt, och inte ett legalt, monopol använder jag mig där så är möjligt av termen central värdepappersförvarare istället för bolagsnamnet VPC.

---

<sup>1</sup>Rådets direktiv 88/627/EEG av den 12 december 1988 om sådana uppgifter som skall offentliggöras vid förvärv eller avyttring av ett större innehav i ett börsnoterat bolag.

# Förkortningar

A.E.	Anonimos Eteria (A.E)
AG	Aktiengesellschaft
ABL	Aktiebolagslag (1975:1385)
BrB	Brottsbalk (1962:700)
BRÅ	Brottsförebyggande rådet
BV	De Besloten Vennotschap Met Beperkte Aansprakelijkheid
CBA	Clearstream Banking AG (den tyska börsens clearingenheter)
DIFS	Datainspektionens föreskrifter
DKR	Danske kroner
EBM	Ekobrottsmyndigheten
EG	Europeiska gemenskaperna
ESV	Ekonomistyrningsverket
GmbH	Gesellschaft mit beschränkter Haftung
LF	Lag (1987:667) om ekonomiska föreningar
LKFI	Lag (1998:1479) om kontoföring av finansiella instrument
MBCA	Model Business Corporation Act
NaStraG	Gesetz zur Namensaktie und zur Erleichterung der Namensaktie
NJA	Nytt juridiskt arkiv, avdelning I
N.V.	De Naamloze Vennotschap (N.V.)
OECD	Organisation for economic co-operation and development
PreskrL	Preskriptionslag (1981:130)
PRV	Patent- och Registreringsverket
PUL	Personuppgiftslag (1998:204)
RFSMA	Russian Federation Securities Market Act
RH	Rättsfall från hovrätterna
RSV	Riksskatteverket
S.A.	Société Anonyme
SARL	Société à Responsabilité Limitée
SE	Societas Europea
SkbrL	Lag (1946:81) om skuldebrev
SOU	Statens offentliga utredningar
S.p.A	Società per Azioni
SPAR	Sveriges Person- & AdressRegister
S.r.l.	Società a responsabilità limitata
TCO	Tjänstemännens Centralorganisation
UB	Utsökningsbalk (1981:774)
VPC	Värdepapperscentralen VPC AB

# 1 Aktiebokens historiska utveckling

Redan tidigt i den bolagsrättsliga historien förekom aktieböcker hos bolagen; hos exempelvis de svenska ost- och västindiska handelskompanierna baserades aktierättigheterna primärt på aktieboken och inte på aktiebrev. Omsättningen av aktierna skedde genom registrering i aktieboken och som bevis på att betalning erlagts och registrering skett skrev bolagen kvitto till förvärvaren. När aktierna sedan överläts vidare gavs kvittot in till bolaget och ett nytt kvitto utfärdades till den nye förvärvaren. Denna procedur förenklades senare till att övergången antecknades på aktiebrevet och införingen i aktieboken slutade vara avgörande för aktierättigheternas övergång.<sup>2</sup> Det ursprungliga syftet med aktieboken var alltså att upplysa bolaget och aktieägarna om äganderätten till och fördelningen av aktierna. I praktiken var dess funktion främst att underlätta kommunikationen mellan styrelsen och aktieägarna samt ge dem kontroll över vilka som vann in- respektive utträde ur bolaget.<sup>3</sup>

Bolagsordningarna föreskrev vanligen att aktieboken skulle ange aktieägarnas namn, adress och stånd samt vad som betalats för aktien. Ofta stadgade bolagsordningen dessutom att aktieboken skulle vara tillgänglig för allmänheten.<sup>4</sup>

Den första allmänna aktiebolagslagen i Sverige var Kunglig Förordning av den 6 oktober 1848, som stadgade att bolagsordningen skulle bestämma hur aktierna skulle registreras hos styrelsen och hur förändringar skulle antecknas.<sup>5</sup> I 1895 års lag om aktiebolag infördes regler om att aktieboken i samtliga bolag skulle vara tillgänglig för allmänheten. Kommittén som hade utformat lagförslaget anförde att ett publicitetssystem var det bästa sättet för kontroll av aktiebolagens verksamhet och att en offentlig aktieägarförteckning var en viktig del i ett sådant system.<sup>6</sup>

Det föreskrevs i 1910 års lag att en förvärvare av en namnaktie inte ansågs som aktieägare gentemot bolaget förrän han blivit införd i aktieboken. Aktieägaren var tvungen att ha anmält sig för deltagande samt vara införd i aktieboken för att ha rösträtt på stämman.<sup>7</sup> I 1944 års aktiebolagslag

---

<sup>2</sup>Köersner, Albert: *Om aktiebok, inregistrering av aktier och aktieförvärv*, Stockholm 1929, s. 1ff.

<sup>3</sup>Sandström, Jan: "Aktiebok och rösträtt". I: *Festskrift till Knut Rodhe*, Stockholm 1976, s. 385.

<sup>4</sup>Hagströmer, Johan: *Om aktiebolag enligt svensk rätt*, Uppsala 1872, s. 200f.

<sup>5</sup>Köersner a.a. s. 19.

<sup>6</sup>*Förslag till lagar om enkla bolag och handelsbolag, om aktiebolag samt om föreningar för ekonomisk verksamhet m. m. avgivna av den därtill i nåder utsedda kommitté*, Stockholm 1890, s. 29, s. 124.

<sup>7</sup>Sandström, a.a. s. 385.



stadgades att styrelsen ofördröjligen efter bolagets bildande skulle lägga upp en offentlig aktiebok, som kunde bestå av betryggande lösblads- eller kortsystem. Styrelsen kunde inte vägra införelse om den som föredde aktiebrevet kunde visa sammanhängande skriftliga överlåtelser som ledde fram till honom.<sup>8</sup> Man kan tydligt se hur huvudragen i den gällande regleringen av kupongbolagen har vuxit fram.

---

<sup>8</sup>Lag 1944:705 om aktiebolag.

# 2 Aktieboken i utländsk rätt och EG-rätt

## 2.1 Allmänt om utländsk rätt och internationella förhållanden

I många utländska rättsordningar finns två slags aktier; bearer shares och registered shares, vilket kan översättas som innehavareaktier och registrerade aktier. Äganderätten till innehavareaktier brukar inte registreras, utan värdepapperen traderas vid överlåtelse och deponeras vanligen hos en bank. Registrerade aktier är motsatsvis aktier som inte är förkroppsligade i värdepapper och där äganderätten istället framgår av anteckningar i ett register.<sup>9</sup>

I en OECD-rapport har anförts att innehavareaktier kan missbrukas genom att de mörklägger ägarkretsen i ett bolag och därmed möjliggör anonymitet och kriminell verksamhet. Exempelvis behöver bolag som ger ut innehavareaktier enligt många rättsordningar inte föra någon aktiebok. I många offshorejurisdiktioner behöver en eventuell aktiebok inte heller förvaras hos myndigheterna eller ens inom landet, vilket försvårar ytterligare för utländska myndigheter.<sup>10</sup> Det finns många bolag i olika skatteparadis där aktieägarna är de enda som vet vilka som äger bolaget. Dessa missförhållanden har dock minskat och bankerna började redan under mitten av 1990-talet kräva större insyn.<sup>11</sup> Efter den 11 september 2001 har omvärldens tryck på skatteparadisen att öka insynen ökat ytterligare.<sup>12</sup>

## 2.2 Danmark

I Danmark finns två bolagsformer utan personligt ägaransvar; aktieselskab och anpartsselskab. I ett aktieselskab skall styrelsen föra en aktiebok, men om bolaget är registrerat hos Vaerdipapircentralen kan denna efter avtal istället föra aktieboken. Bolagets styrelse, myndigheter med ett berättigat intresse och bolagets arbetstagarrepresentanter har tillgång till aktieboken, men den är inte tillgänglig för allmänheten eller för aktieägarna. Det finns

---

<sup>9</sup>Curzon, L.B., Dictionary of law, fourth edition, Singapore 1994.

<sup>10</sup>*Behind the Corporate Veil. Using corporate entities for illicit purposes*, s. 30, 44, {<http://www1.oecd.org/publications/e-book/2101131e.pdf>}.

<sup>11</sup>Jennings, Simon: "What investors want from offshore companies: Part 1". I: *Private Client Business*, 1995.

<sup>12</sup>Financial Action Task Force on Money Laundering: *Review to identify non-cooperative countries or territories: Increasing the world-wide effectiveness of anti-money laundering measures*, {[http://www.fatf-gafi.org/pdf/NCCT2002\\_en.pdf](http://www.fatf-gafi.org/pdf/NCCT2002_en.pdf)}.

dock en skyldighet för vissa större ägare att anmäla sina innehav till ett annat register, vilket är offentligt.

I ett anpartsselskab motsvaras aktieboken av en anpartshavarförteckning som är tillgänglig för aktieägarna. Om bolaget har ett aktiekapital om 500'000 DKR är den också tillgänglig för allmänheten.<sup>13</sup>

## 2.3 Norge

Aktieboken i ett aksjeselskap är offentlig. Om ett aksjeselskap registrerar sina aktier hos Verdipapirsentralen för denna aktieboken.

En förvärvare kan utöva sina rättigheter i bolaget först när han är införd i aktieboken, vilken innehåller aktieägarnas namn eller firma, identifikationsnummer, adress, aktiernas antal, nummer och aktieslag samt uppgift om eventuella panträttsinnehavare.

Verdipapirsentralen registrerar aktieägarna i allmennaksjeselskaperna i ett offentligt register som innehåller samma uppgifter som i aksjeselskapernas aktiebok.<sup>14</sup>

## 2.4 Finland

Styrelsen skall föra en aktiebok, men för bolag som ansluter sig till det dematerialiserade aktiehanteringssystemet sköts detta av Värdepapperscentralen. Aktieboken är offentlig i båda fallen. Aktieägaren blir legitimerad gentemot bolaget genom införingen, men är inte skyldig att registrera sig.<sup>15</sup>

## 2.5 Tyskland

Ett tyskt bolag måste föra en förteckning över sina registrerade aktier.<sup>16</sup> Trots att denna skyldighet inte avser innehavareaktier för bolagen vanligtvis förteckningar även över dessa, vilka dock inte har någon legitimationsverkan.<sup>17</sup>

Styrelsen ansvarar för att aktieboken förs, men kan delegera det praktiska utförandet. Den enda information som behöver registreras är aktieägarens namn, adress och personnummer. Det är också möjligt att förvaltarregistrera aktierna. Kontrahenternas kontoförande institut skall sända uppgifterna till CBA, där de samlas i datafiler och skickas vidare till registratören för

---

<sup>13</sup>SOU 2001:1 Ny aktiebolagslag s. 226f.

<sup>14</sup>SOU 2001:1 s. 227f.

<sup>15</sup>SOU 2001:1 s. 228.

<sup>16</sup>Gruson, Michael: *Global Shares of German Corporations and Their Dual Listings on the Frankfurt and New York Stock Exchanges*, Arbeitspapiere 87, s. 25.

<sup>17</sup>Hoffman-Becking, Michael & Herfs, Achim: *München Handbuch des Gesellschaftsrechts, band 4, Aktiengesellschaft*, München 1999, s. 103.

införing i bolagets aktiebok. De inkommande uppgifterna sorteras av CBA i tre kategorier:

1. aktier registrerade på en ägare, Hauptbestand;
2. aktier som inte registrerats på någon ägare, freier Meldebestand och
3. aktier som skall registreras på en ny aktieägare, zugewiesener Meldebestand.<sup>18</sup>

Om bolaget är uppkopplat till registratorns nätverk kan det sköta aktieboken. I annat fall får ett uppkopplat utomstående bolag ges i uppdrag att sköta administrationen av aktieboken, men ansvaret stannar kvar på emittentbolaget.

Vid utgivandet av aktien registreras den förste ägaren utan att anmälan behöver ske.<sup>19</sup> En senare förvärvare är inte skyldig att anmäla sina förvärv för registrering och registrering är inte heller en förutsättning för en giltig överlåtelse. Om en förvärvare eller överlåtare vill att överlåtelsen skall registreras får vederbörande meddela bolaget och bevisa att en överlåtelse har skett.<sup>20</sup> Aktieägaren är endast legitimerad gentemot bolaget om han är registrerad i aktieboken och mellan honom och bolaget uppstår genom registreringen en presumtion som inte är möjlig att motbevisa, oavsett hur rättsläget i verkligheten förhåller sig. Denna presumtion gäller dock inte gentemot tredje man.<sup>21</sup> Syftet med aktieboken är alltså att avgöra vem som har aktieägarens rättigheter respektive förpliktelser i förhållande till bolaget.<sup>22</sup> Det är bara aktieägare som är införda i aktieregistret som får rösta på bolagsstämman, men i likhet med i Sverige är exempelvis rätten till utdelning inte knuten till registreringen om bolaget har gett ut utdelningskuponger.<sup>23</sup>

Tidigare föreskrev den tyska lagstiftningen att varje aktieägare hade rätt att inspektera aktieboken utan att ange sina skäl. Genom NaStraG har istället anonymiteten prioriterats och aktieägarnas insynsrätt tagit bort; de kan numera endast begära information om de uppgifter i registret som berör dem själva.<sup>24</sup>

Har någon blivit felaktigt införd i aktieboken måste bolaget ge vederbörande en frist att yttra sig innan han kan strykas ur registret. Skrivfel och andra uppenbara oriktigheter kan dock korrigeras av bolaget utan en sådan procedur.<sup>25</sup>

---

<sup>18</sup>Gruson, a.a. s. 29f.

<sup>19</sup>München Handbuch, a.a. s. 102.

<sup>20</sup>München Handbuch, a.a. s. 102.

<sup>21</sup>Rahmatian, Andreas: "The issue and transfer of shares under english and german law: an outline". I: *Company Lawyer* 2002, s. 255.

<sup>22</sup>München Handbuch, a.a. s. 102.

<sup>23</sup>Gruson, a.a. s. 26ff.

<sup>24</sup>Gruson, a.a. s. 31.

<sup>25</sup>München Handbuch, a.a. s. 106f.

## 2.6 USA

Varje bolag i USA skall enligt MBCA föra ett register över sina aktieägare. Lagen tillåter att registren förs på maskinläsbara medier om uppgifterna kan skrivas ut på papper inom rimlig tid. Äganderättens övergång är inte knuten till registreringen i aktieboken, men det är bara registrerade aktieägare som är legitimerade i förhållande till bolaget. Den som är registrerad i aktieboken på avstämningsdagen har rösträtt och rätt att uppbära utdelningen, även om han inte längre äger aktierna. Om någon därefter köper en aktiepost och vill rösta för densamma på stämman måste han begära en fullmakt av den på avstämningsdagen registrerade ägaren, vilket är möjligt att utverka i domstol om vederbörande obstruerar.

Aktieägarna har under vissa förutsättningar rätt att inspektera aktieboken och vid en sådan inspektion åtföljas av sin advokat eller ett ombud. Inspektionsrätten förutsätter att aktieägaren har ett godtagbart syfte, proper purpose, vilket innebär att hans syfte skall vara relevant för hans intresse som aktieägare. Ett syfte anses vara godtagbart om det avser att skaffa information som har betydelse för aktieägarens och övriga aktieägares intressen i bolaget, vilket exempelvis kan vara att bestämma värdet på aktierna, söka orsaker till minskad vinst eller undersöka om ledningen har misskött bolaget. Det anses vara ett godtagbart syfte att vilja kommunicera med övriga aktieägare om frågor av betydelse för bolaget, liksom att erbjuda övriga aktieägare att köpa ens aktier. I ett rättsfall från tiden för Vietnamkriget anfördes att det inte är ett godtagbart syfte att söka få ut aktieboken för att meddela sina sociala eller politiska tankar till övriga aktieägare. Röstlängden måste dock vara tillgänglig för inspektion av aktieägarna före och under stämman, utan att de behöver visa ett godtagbart syfte.<sup>26</sup>

De flesta aktier är idag förvaltarregistrerade, vilket blev vanligt under det tidiga 1900-talet i samband med att banker och finansinstitutioner bildades.<sup>27</sup> Detta minskar aktiebokens informationsvärde, men många institutionella investerare brukar offentliggöra sina innehav, vilket ger god information för de som är beredda att själva samla och sammanställa information rörande de dominerande aktieägarna i olika bolag.<sup>28</sup>

## 2.7 Storbritannien

Aktiebolagsrätten regleras i Storbritannien av Companies Act 1985, vilken stadgar att varje bolag skall, manuellt eller med hjälp av dator, föra en aktiebok som anger aktieägarnas namn, adresser och aktieinnehav i bolaget. Aktiernas nummer och klass skall anges, liksom det belopp som betalats eller vid apport anses ha betalats för aktierna. Datumerna för förändringar i registret, både vid in- och avregistrering, skall också anges. När aktieägaren

---

<sup>26</sup>Hamilton, Robert W.: *The law of corporations in a nutshell*, St. Paul 2000, s. 258ff.

<sup>27</sup>Hamilton, a.a. s. 399f.

<sup>28</sup>Hamilton, a.a. s. 603ff.

registrerats i aktieboken är han gentemot bolaget legitimerad att uppbära utdelning och rösta på bolagsstämman.<sup>29</sup> Formen för registret och metoderna för att sköta det bestämmer bolaget, men det kan i stora bolag vara praktiskt nödvändigt att föra det med dator. Stora bolag brukar också ha en särskild tjänsteman som sköter registret, eller köpa in tjänsterna externt.<sup>30</sup>

I bolag med fler än 50 ägare måste bolaget för att underlätta överskådligheten föra ett separat namnregister, om ett sådant inte finns i aktieboken.

Aktieboken skall förvaras vid bolagets registrerade kontor. Om den förs vid ett annat kontor kan den förvaras där och om bolaget avtalar med någon att föra den för bolagets räkning kan den förvaras på dennes kontor, under förutsättning att detta är beläget inom riket. Under arbetstid kan aktieboken läsas, kostnadsfritt av medlemmar och av allmänheten inom tio dagar efter begäran mot en avgift. Envar har också rätt att få en kopia av registret eller en del därav.<sup>31</sup> Den som förvärvar minst 3 procent, eller i vissa fall 10 procent, av röstetalet skall informera bolaget om detta samt kungöra förvärvet på börsen.<sup>32</sup> Bolaget skall föra ett register över dessa aktieägare, vilket också är offentligt.<sup>33</sup>

I ett rättsfall har slagits fast att bolag registrerade i England och Wales inte har att göra med huruvida det är en trust som äger aktierna, vilket sedermera också har intagits i lagen. Man ser enbart till den i registret införde ägaren, trusteesn, och inte till den verkliga ägaren, the beneficiary.<sup>34</sup> Bolaget får inte under några omständigheter försöka utröna vilka de verkliga aktieägarna är och om registratören av något skäl vet detta måste han i alla formella sammanhang bortse från denna kunskap.<sup>35</sup> Det finns följaktligen inte heller något register över förvaltarregistrerade aktier. Till skillnad från i England och Wales sker dock registrering av truster i Skottland.<sup>36</sup>

Egendom hålls ”in trust” när ägaren har en lagstadgad skyldighet, som inte har uppkommit genom kontrakt, att utöva sin äganderätt till förmån för någon annan eller för ett syfte som är godkänt i lag; egendomen innehas alltså för en annan persons räkning. I Sverige används i många sådana fall någon form av förvaltare eller stiftelse.<sup>37</sup>

Ett undantag från reglerna om att bolaget inte får utforska trustförhållanden gäller under övertagandeförsök, då målbolagets ledning har rätt att kräva att de registrerade aktieägarna avslöjar vilka de verkliga ägarna är.

---

<sup>29</sup>SOU 2001:1 s. 229; Farrar, John H. & Hannigan, Brenda M.: *Farrar's Company Law*, Bath 1998, s. 246.

<sup>30</sup>Arora, Anu: *Jordans Guide to Company Administration*, Bristol 1986, s. 94.

<sup>31</sup>Även SOU 2001:1 s. 229.

<sup>32</sup>Gee, Tim: ”Public v. Private takeovers”. I: *International Company and Commercial Law Review* 1998, s. 16.

<sup>33</sup>SOU 2001:1 s. 229.

<sup>34</sup>Farrar, a.a. s. 248; *Société Générale de Paris and Colladon v Walker* (1885) 11 App Cas 20; *FARs engelska ordbok*, Stockholm 1997.

<sup>35</sup>Arora, a.a. s. 96.

<sup>36</sup>Arora, a.a. s. 96.

<sup>37</sup>Bogdan, Michael: *Komparativ rättskunskap*, Falköping 1996, s. 117.

Under övertagandeförsöket måste målbolagets ledning också se till att det övertagande bolagets ledning har tillgång till en dataversion av aktieboken och att denna omgående uppdateras.<sup>38</sup>

Om en stor del av bolagets aktieägare är bosatta utanför England och Wales, men inom det brittiska samväldet eller i Sydafrika eller Malaysia, och det finns behov av transfereringar mellan dessa aktieägare och notering på en lokal börs kan ett så kallat dominionsregister, dominion register, upprättas. Detta register anses vara en del av bolagets aktiebok, varför en kopia måste finnas tillgänglig i densamma och alla ändringar föras in i aktieboken så snart som möjligt.<sup>39</sup>

## 2.8 Turkiet

Turkiska aktiebolag kan ge ut registrerade aktier eller innehavareaktier.<sup>40</sup> Ägare av registrerade aktier antecknas i aktieboken, vilken förs av bolaget. Det är bara ägare som är registrerade däri som är legitimerade gentemot bolaget.<sup>41</sup>

Bolagsordningen kan begränsa omsättningen av registrerade aktier. Styrelsen kan då vägra att föra in förvärvaren i aktieboken, varvid denne inte kan utöva sina rättigheter i bolaget. Begränsningarna kan vara av två slag; antingen räknar bolagsordningen upp de förhållanden under vilka styrelsen kan vägra registrering eller så berättigar den styrelsen att besluta skönsmässigt i varje särskilt fall.

Aktieägarna har tillgång till aktieboken på bolagsstämman, men det är mycket svårt för exempelvis en presumtiv förvärvare att få tillgång till aktieboken. Det är i praktiken endast uppgifter om de ägare som har mer än tio procent av aktierna eller rösterna som är offentligt tillgängliga.<sup>42</sup>

## 2.9 Ryssland

Grundprincipen i den ryska lagreglering som började utformas 1990 var att det enda sättet att bevisa äganderätt till aktierna var genom registrering i aktieboken.<sup>43</sup> Varje bolag var ansvarigt för att aktieboken fördes på ett korrekt sätt, men kunde överlåta utförandet till en bank eller annan

---

<sup>38</sup>Gee, a.a. s. 16.

<sup>39</sup>Arora, a.a. s. 99.

<sup>40</sup>Hacimahmutoglu, Sibel: "Barriers to corporate takeovers in turkish law". I: *Company Lawyer*, 1998, s. 284.

<sup>41</sup>Yavasi, Mahmut: "Limited liability companies in turkish company law". I: *International Company and Commercial Law Review*, 1997, s. 397.

<sup>42</sup>Hacimahmutoglu, a.a. s. 283f.

<sup>43</sup>White, William R.: "Taming the market - the new russian securities law and the protection of shareholder rights". I: *Columbia Journal of Transnational Law*, 1998, s. 126f, 129f. Beslut nr. 601, Regulation Governing the Activity of Stock Companies.

”specialiserad institution”. Det ställdes dock inga krav på registratorns organisation eller kvalifikationer.

Systemet var mycket lätt att missbruka och ett antal skandaler skakade investerarnas förtroende för den ryska aktiemarknaden. I november 1994 rapporterades flera fall där personer hade utgivit sig för att vara aktiemäklare och sålt aktier de inte ägde. Förvärvarna hade blivit medvetna om bedrägerierna först när de upptäckte att de inte kunde få sina förvärv registrerade i bolagens aktieböcker.<sup>44</sup> Ett annat exempel är att en av Rysslands största oljeproducenter, Komineft, nyemitterade 18 miljoner aktier utan att meddela de befintliga aktieägarna.<sup>45</sup> Det engelska bolaget British Transworld Group köpte tjugo procent av aktierna i bolaget Krasnoyarsk Aluminium Smelter, vilket var värderat till ungefär 300 miljoner dollar. När Transworlds representanter anlände till bolagsstämman vägrades de tillträde, eftersom Transworlds aktieinnehav hade raderats ur aktieboken.<sup>46</sup> Vidare förtjänar den långdragna tvisten mellan utländska investerare och Novolipetsk Metal Factory att nämnas, där investerarna kontrollerande 40% av aktierna men under flera års tid inte lyckades tillsätta någon styrelseledamot. Bolagets styrelseordförande sammanfattade rättsläget väl när han sade: ”In Russia's special situation, the master is, after all, not the shareholder.”<sup>47</sup>

Den ryska lagstiftningen skärptes ett flertal gånger under 1990-talet. Den största förbättringen av skyddet för aktieägarna var antagandet av RFSMA 1996.<sup>48</sup> Syftet med lagen var att öka investerarnas förtroende och därigenom marknadsinvesteringarna. Lagen stadgade bland annat att aktieboken i bolag med fler än 500 aktieägare skulle föras av en specialiserad och oberoende registrator, som inte fick äga aktier i bolaget. Detta har dock inte alltid följts i praktiken, varför vissa bolagsledningarna kunnat fortsätta instruera registratorn att exempelvis vägra införing i aktieboken.<sup>49</sup> Registratorn skall också förse alla aktieägare som äger mer än en procent av aktierna med en förteckning över samtliga aktieägare.<sup>50</sup>

De senaste ändringarna i lagen trädde i kraft 1 januari 2002, efter två års behandling i federationsrådet. De nya reglerna avser att öka skyddet för minoritetsaktieägarna och makten har förskjutits från styrelsen mot aktieägarna och bolagsstämman. RFSMA kräver nu att aktieboken i bolag med

---

<sup>44</sup>White, a.a. s. 127.

<sup>45</sup>White, a.a. s. 142.

<sup>46</sup>Taylor, Celia R.: ”Capital market development in the emerging markets: Time to teach and old dog some new tricks”. I: *American Journal of Comparative Law*, Winter 1997, s. 92f.

<sup>47</sup>Fox, Merritt B. & Heller, Michael A.: ”Corporate governance lessons from Russian enterprise fiascoes”. I: *New York University Law Review*, December 2000, fotnot 74.

<sup>48</sup>White, a.a. s. 126.

<sup>49</sup>Van de Waal-Palms, Pyotr Johannevich: *Special requirements for arranging capital investment in Russia in 1999*, {<http://peterpalms.com/russia/texts/pd36.html>}.

<sup>50</sup>White, a.a. s. 156.



fler än 50 aktieägare skall föras av oberoende registratorer. Före ändringen fördes ungefär 70% av aktieböckerna i bolagen med mellan 50 och 500 aktieägare, den då gällande gränsen, av bolagen.

Problemen har minskat sedan början av 1990-talet, men investerarna är fortfarande osäkra då de bolag som själva sköter sina aktieböcker har mycket varierande praxis. Trots att de nya reglerna är ett stort steg framåt kommer de inte heller att lösa samtliga problem. Många bolag i den aktuella storleksklassen har betydligt fler ägare än som framgår av deras aktieböcker och bolag som inte vill släppa kontrollen över sin aktiebok har visat stor uppfinningsrikedom vad gäller att manipulera ägarstrukturen för att hamna under 500 aktieägare, vilket säkerligen kommer att fortsätta men bli mycket svårare när gränsen sänks till 50. De aktiemäklare som vill få aktieböckerna överförda till oberoende institutioner kommer att få det lättare; hittills har de varit tvungna att dela upp aktieinnehaven på olika aktieägare för att tvinga bolagen att lämna ifrån sig ansvaret för registerföringen till en utomstående registrator.<sup>51</sup>

## 2.10 Ungern

En överlåtelse av en registrerad aktie gäller gentemot bolaget och aktieägaren blir legitimerad gentemot bolaget endast om förvärvet, aktieägarens namn och adress registreras i aktieboken.<sup>52</sup>

Om styrelsen ger allmänheten insyn i aktieboken utgör det ett brott mot de ungerska dataskyddslagarna. Aktieägarna har endast rätt att inspektera det utdrag ur aktieboken som visar deras eget innehav.<sup>53</sup>

## 2.11 Estland

Aktierna skall registreras i ett centralt register och det är den däri införde som kan utöva aktierättigheterna. Förvärvaren har rätt att kräva införing i aktieregistret och äganderätten anses ha övergått när förvärvaren registreras.

Aktieregistret skall ange namn, adress och aktieägarens identifikationsnummer, aktiernas klass, nummer och nominella värde samt överlåtelse-datumet. Registret förs av the Estonian Central Register of Securities, till vilken bolagets styrelse skall sända den information lagen kräver.

Aktieägarna, styrelseledamöterna, relevanta myndigheter och andra personer med ett legitimt intresse har rätt att inspektera aktieregistret. De har

---

<sup>51</sup>Tompson, W.J.: "Russia amends law on joint-stock companies". I: *International Company and Commercial Law Review* 2002, s. 1ff.

<sup>52</sup>Hungary Profile Fact Sheet, {<http://europa.eu.int/comm/enterprise/networks/eic/pdf/profile-hungary.pdf>}; Foty, Akos G.: "Hungary: Securities on the forefront of revitalization". I: *Transnational Lawyer* Fall 1995, not 82.

<sup>53</sup>Gee, a.a. s. 16.

också rätt att få en kopia av hela eller delar av registret.<sup>54</sup>

## 2.12 Kort om aktieboken i några övriga länder

När ett österrikiskt Aktiengesellschaft (AG) ger ut registrerade aktier måste styrelsen upprätta en aktiebok som anger aktieägarens namn, adress och yrke. Om aktien överläts måste den visas upp för bolaget och registreras i aktieboken, men överlåtelsen är fullbordad även om detta inte sker. Aktieägarna har rätt att inspektera aktieboken.<sup>55</sup> Även i ett Gesellschaft mit beschränkter Haftung (GmbH) måste styrelsen föra aktiebok. Denna är öppen för inspektion av aktieägarna, samt i vissa fall även av allmänheten. Både de förvaltningsmässiga och de ekonomiska rättigheterna är knutna till införing i aktieboken, men överlåtelsens fullbordning är inte beroende av registreringen.<sup>56</sup>

Alla registrerade aktier i schweiziska bolag förs in i bolagets aktiebok tillsammans med aktieägarnas namn och adress. Aktieboken är inte tillgänglig för allmänheten.<sup>57</sup>

I de franska Sociétés à Responsabilité Limitée (SARL) ges inte aktiebrev ut och rätten till omsättning är begränsad. Det finns inte heller någon aktiebok, men bolaget måste meddelas om alla önskade försäljningar. I Société Anonyme (S.A.) förs en aktiebok som aktieägarna har rätt att inspektera.<sup>58</sup> Aktieboken är endast vid vissa tillfällen, såsom vid bolagsstämman, öppen för allmänheten.<sup>59</sup>

I de holländska bolagsformerna De Naamloze Vennotschap (N.V.) och De Besloten Vennotschap Met Beperkte Aansprakelijkheid (BV) måste alla registrerade aktier registreras i bolagets egen aktiebok. Denna är i princip inte öppen för allmänheten, men envar kan ta del av vilka aktier som inte är fullt betalda.<sup>60</sup>

I Italien förs i Società per Azioni (S.p.A) och Società a responsabilità limitata (S.r.l.) aktieböcker, Libro Soci, vari varje aktietransaktion skall registreras.<sup>61</sup>

Den grekiska bolagsformen Anonimos Eteria (A.E) liknar det franska Société Anonyme. Om bolaget inte är registrerat på börsen för det en aktiebok där aktieöverlåtelser registreras.<sup>62</sup>

Alla aktiebolag i Nya Zeeland måste föra en aktiebok. Införande av en

---

<sup>54</sup>Estonias Commercial Code, {[http://www.fifoost.org/estland/recht/commercial\\_code/node34.php](http://www.fifoost.org/estland/recht/commercial_code/node34.php)}.

<sup>55</sup>Maitland-Walker, Julian: *Guide to European Company Laws*, London 1993, s. 28.

<sup>56</sup>Maitland-Walker, a.a. s. 51.

<sup>57</sup>Maitland-Walker, a.a. s. 432.

<sup>58</sup>Maitland-Walker, a.a. s. 135ff.

<sup>59</sup>Gee, a.a. s. 16.

<sup>60</sup>Maitland-Walker, a.a. s. 295ff.

<sup>61</sup>Maitland-Walker, a.a. s. 254ff.

<sup>62</sup>Maitland-Walker, a.a. s. 192ff.

aktieägare är prima facie-bevis att han har äganderätt till aktien. Vissa utländska investeringar måste också registreras hos the Overseas Investment Commission.<sup>63</sup>

Överlåtelser av aktier i thailändska privata bolag måste registreras i bolagets aktiebok, så att parterna kan förlita sig på överlåtelser i förhållande till tredje man. Detta gäller dock endast i de fall aktiebrev är utfärdade; det finns inget registreringskrav för dematerialiserade aktier. I praktiken fungerar ett dotterbolag till den thailändska börsern, Thailand Securities Depository Co., som förvarare och registrator för aktierna i de bolag som är registrerade på börsern.<sup>64</sup>

Alla aktieägare i Bermuda registreras i bolagets aktiebok. En kopia av denna måste finnas tillgänglig för inspektion av allmänheten på bolagets registrerade kontor.<sup>65</sup>

För att äganderätten till bolag i Mauritius skall övergå måste överlåtelser registreras i bolagets aktiebok.<sup>66</sup>

## 2.13 Aktieboken i Europabolagen

Artikel 53 i förordningen om Europabolag stadgar att ”genomförandet av bolagsstämman samt röstningsförfarandena regleras av lagstiftningen i den medlemsstat där SE-bolaget har sitt säte avseende publika aktiebolag”.<sup>67</sup> Detta får till följd att de SE-bolag som har säte i Sverige måste föra aktiebok, antingen själva eller genom en central värdepappersförvarare, då de annars inte kan genomföra bolagsstämman enligt reglerna i ABL.

---

<sup>63</sup>Gully, Bell: ”International survey of financial markets law and regulation: New Zealand”. I: *Journal of International Financial Markets* 2001.

<sup>64</sup>Freshfields Bruckhaus Deringer: ”International survey of financial markets law and regulation: Thailand”. I: *Journal of International Financial Markets* 2001.

<sup>65</sup>Appleby, Spurling & Kempe: ”International survey of financial markets law and regulation: Bermuda”. I: *Journal of International Financial Markets* 2001.

<sup>66</sup>Chambers of Sir Hamid Moollan: ”International survey of financial markets law and regulation: Mauritius”. I: *Journal of International Financial Markets* 2000.

<sup>67</sup>Rådets förordning (EG) nr 2157/2001 av den 8 oktober 2001 om stadga för europabolag.

# 3 Avstämnings- och kupongbolag

## 3.1 Allmänt

Det finns två olika regelsystem för omsättning av aktier och förhållandet mellan överlåtare och förvärvare. I det äldre systemet, vilket merparten av bolagen tillhör, används aktiebrev som medel vid aktieöverlåtelser. Dessa bolag brukar kallas kupongbolag, då det åtminstone tidigare var vanligt att de gav ut aktiebrev försedda med kuponger vilka berättigade till vinstutdelning. Det nya systemet baseras inte på innehav av värdepapper utan på kontoföring i ett av en central värdepappersförvarare fört avstämningsregister, vilket skall underlätta överlåtelser av aktier och andra rättigheter. Det är främst större bolag och aktiemarknadsbolag som tillhör detta värdepapperslösa system. Ett aktiebolag blir enligt 3 kap. 8 § 1 st avstämningsbolag genom att ta in ett avstämningsförbehåll i sin bolagsordning.<sup>68</sup> Det räcker inte att detta anger att bolaget skall vara avstämningsbolag, utan förbehållets innebörd måste anges i bolagsordningen.<sup>69</sup> Bolaget träffar därefter avtal med en central värdepappersförvarare om anslutning till dennas registreringssystem.<sup>70</sup>

Vid utgången av 2001 var nästan 287'000 aktiebolag registrerade hos PRV.<sup>71</sup> Drygt 1'100 av dessa bolag är anslutna till VPC, som har ett praktiskt monopol som central värdepappersförvarare. Ungefär 500 av de bolag som är anslutna till VPC:s system är listade på börs eller annan marknadsplats.<sup>72</sup> Det är alltså tydligt att det överväldigande flertalet svenska aktiebolag är kupongbolag. Dessa bolag regleras uteslutande av ABL, medan det för avstämningsbolagen dessutom finns bestämmelser i LKFI.

För avstämningsbolagen har alltså registreringen i bolagets avstämningsregister den centrala ställning innehavet av aktiebrev har i kupongbolagen.<sup>73</sup> Det sakrättsliga skyddet är beroende av att registrering har skett och i avstämningsregistret skall också bl.a. anges om en aktie är pantsatt, utmätt eller om aktieägaren har förvaltare eller är försatt i konkurs.<sup>74</sup> Avstämningsregistret består av minst ett avstämningskonto för varje aktieägare och

---

<sup>68</sup>Nial, Håkan och Johansson, Svante: *Nials svensk associationsrätt i huvuddrag*, Stockholm 2001, s. 278f.

<sup>69</sup>Andersson, Sten & Johansson, Svante & Skog, Rolf: *Aktiebolagslagen: en kommentar*, Stockholm 2000, s. 3:34.

<sup>70</sup>{[http://www.vpc.se/index.html?tjanster/anslutning\\_av\\_emittent.html](http://www.vpc.se/index.html?tjanster/anslutning_av_emittent.html)}.

<sup>71</sup>Patent- och registreringsverket årsredovisning 2001, s. 28, {<http://www.prv.se/pdf/arsredov-01.pdf>}.

<sup>72</sup>{[http://www.vpc.se/index.html?om\\_vpc/fakta\\_om\\_vpc.html](http://www.vpc.se/index.html?om_vpc/fakta_om_vpc.html)}.

<sup>73</sup>Rodhe, Knut: *Aktiebolagsrätt*, Stockholm 2000, s. 157f.

<sup>74</sup>Nial, a.a. s. 287.

rättighetshavare i bolaget. Avstämningskontona innehåller rättighetshavarens identifikationsuppgifter, de uppgifter som i kupongbolagen anges på aktiebrevet och uppgifter om rättsliga åtgärder, t.ex. kvarstad, som skulle ha säkerställts genom att värdepapperet tagits i förvar. Registret skall föras av en central värdepappersförvarare som är auktoriserad av Finansinspektionen. Bolagen har alltså en teoretisk möjlighet att välja central värdepappersförvarare, men som anfördes ovan har endast VPC auktoriserats. Registreringarna på avstämningskontona utförs dock vanligen inte av den centrala värdepappersförvararen utan av banker och andra kontoförande institut med tillgång till dennas datasystem. Det är upp till aktieägaren att välja vilket kontoförande institut han vill anlita.

Den centrala värdepappersförvararen eller det kontoförande institutet gör en formell prövning av förutsättningarna innan registrering sker i avstämningsregistret. Om en registrering av förbiseende eller tekniskt fel blivit felaktig skall förvärvaren eller institutet rätta den.

I avstämningsbolagen förs också aktieboken, som i praktiken utgör en del av avstämningsregistret, av den centrala värdepappersförvararen.<sup>75</sup> När det förenklade aktiehanteringssystemet infördes sades i förarbetena att aktieägarna regelmässigt torde anmäla förvärv för registrering, då de annars varken får utdelning eller kan rösta för aktien.<sup>76</sup> Detta påminner mycket om Aktiebolagskommitténs argumentation i förslaget till ny aktiebolagslag (se kap. 9.3.2).

## 3.2 Överlåtelse av aktier

### 3.2.1 Kupongbolag

Om överlåtaren är införd som ägare i aktieboken undertecknar han en överlåtelseförklaring på aktiebrevet med angivande av den nye ägaren, vilken sedan enligt 3 kap. 7 § 3 st och 6 § kan vända sig till styrelsen, förete aktiebrevet och kräva att bli införd i aktieboken. Överlåtelseförklaringen behöver dock inte ange vem förvärvaren är utan kan ske in blanco, varefter aktierna kan överlåtas vidare utan att någon ytterligare överlåtelseförklaring tecknas på aktiebrevet. En förvärvare av aktier som har överlåtits in blanco behöver inte styrka hela fångeskedjan från den senast införde ägaren till sig själv, utan har rätt att bli införd som ägare i aktieboken när han har fyllt i sitt namn i överlåtelseförklaringen.<sup>77</sup> Kravet på ifyllande av blancoindossamentet avser att skapa överensstämmelse mellan aktieboken och överlåtelsekedjan.<sup>78</sup>

Kan förvärvaren inte förete sådan legitimation får förvärvet styrkas på annat sätt. Detta sker främst vid familjerättsliga fång såsom bodelning och

---

<sup>75</sup>SOU 2001:1 bilaga Aktieägarregister s. 100ff.

<sup>76</sup>Proposition 1970:99 med förslag till lag om förenklad aktiehantering m.m. s. 96.

<sup>77</sup>SOU 1997:22 Aktiebolagets kapital s. 322.

<sup>78</sup>Kommentaren, a.a. s. 3:31.

arv. Vilka handlingar som krävs beror på typen av förvärv.<sup>79</sup>

Enligt 3 kap. 6 §, som hänvisar till 13 och 14 §§ SkbrL, måste fyra villkor vara uppfyllda för att en aktie i ett kupongbolag skall ha förvärvats i god tro. Överlåtaren skall:

- vid överlåtelsen ha aktiebrevet i sin besittning och
- kunna åberopa en sammanhängande skriftlig överlåtelsekedja som leder fram till honom.

Förvärvaren skall:

- ha fått aktiebrevet i sin besittning och
- varken vetat om att överlåtaren saknade rätt att överlåta aktiebrevet eller åsidosatt den aktsamhet som han efter omständigheterna skäligen bort iaktta. En lättnad i kravet på att överlåtaren skall kunna åberopa en sammanhängande skriftlig överlåtelsekedja har dock införts i 6 §, som stadgar att det är tillräckligt att bolaget har antecknat på aktiebrevet att överlåtaren är införd som ägare i aktieboken.<sup>80</sup> Prövningen av att den tidigare överlåtelsekedjan består av giltiga förvärv ankommer på bolaget, eller vid förvärv genom värdepappersinstitut på detta. Bestämmelsen förutsätter alltså att transportkedjan provas innan aktieförvärvaren registreras i aktieboken. Har bolaget eller värdepappersinstitutet förfarit vårdslöst vid denna prövning kan det bli skadeståndsskyldigt mot den rätte aktieägaren. Det är alltså i dessa fall styrelsens påskrift på aktiebrevet som är den avgörande faktorn för huruvida ett godtrosvärv sker, inte huruvida påskriften är med verkligheten överensstämmande.

Den som har förvärvat en aktie genom fång som omfattas av lösningsrätt måste enligt 3 kap. 3 § hembjuda aktieposten genom anmälan till styrelsen. Styrelsen skall då meddela detta till de lösningsberättigade vilkas adress är känd genom registrering i aktieboken eller på annat sätt. Att förvärvaren ansöker om registrering i aktieboken räknas inte som hembud.<sup>81</sup> Framställer de lösningsberättigade inget anspråk på att få lösa aktierna är förvärvet godkänt och förvärvaren skall då registreras som aktieägare i aktieboken.

### 3.2.2 Avstämningsbolag

Den som är registrerad som aktieägare i bolagets avstämningsregister anses enligt 6 kap. 1 § LKFI vara behörig att förfoga över aktien. Försäljning på börs sker genom ett automatiskt clearingsystem när en säljares och en köparens anmälningar stämmer överens, varefter registrering på deras avstämningskonton sker automatiskt utan att de kontoförande instituten behöver utföra någon prövning av förutsättningarna.<sup>82</sup> Om avtalsslutet sker direkt mellan parterna ankommer det istället på dem eller deras eventuella kommissionärer att anmäla överlåtelsen för registrering. Vid sådana överlåtelser bör överlåtaren sköta registreringsanmälan, då han är införd i

---

<sup>79</sup>Samuelsson, Per i Karnov 2001/02, s. 1231 not 193.

<sup>80</sup>Aktieägarregister, a.a. s. 97f.

<sup>81</sup>NJA 1921 s. 290.

<sup>82</sup>Aktieägarregister, a.a. s. 166f, 174.

registret och hans behörighet att göra anmälan kan tas för god. En förvärvare kan alltså inte på egen hand se till att registrering sker, utan får med hjälp av fullmakt från överlåtaren anmäla överlåtelsen. Det kontoförande institutet skall därefter kontrollera att samtliga förutsättningar för registrering föreligger och, om så är fallet, registrera affären.

Vid fall av dubbelöverlåtelse har den först registrerade förvärvaren företräde, om han inte kände till eller bort känna till den tidigare överlåtelsen. Registrering skyddar också i andra fall förvärvaren mot överlåtarens bristande rätt att förfoga över aktien.<sup>83</sup>

När ett förvärv av hembudspflichtiga aktier registreras i avstämningsregistret öppnas ett temporärt hembudskonto för förvärvaren. Den centrala värdepappersförvararen meddelar därefter bolagets styrelse om förvärvet, varefter styrelsen underrättar förvärvaren och de lösningsberättigade om hur förfarandet skall fortgå. När det avgjorts vem som skall registreras som ägare förs denne in i aktieboken.<sup>84</sup>

---

<sup>83</sup>Nial, a.a. s. 287f.

<sup>84</sup>Kommentaren, a.a. s. 3:15.

## 4 Allmänt om aktieboken

Skyldigheten att lägga upp aktieboken inträder när det på den konstituerande stämman fattats beslut att bilda bolaget.<sup>85</sup> Den relevanta tidpunkten är troligtvis registreringstidpunkten.<sup>86</sup> Aktiebrevens får enligt 3 kap. 4 § bara lämnas ut till aktieägare som är införd i aktieboken, vilket syftar till att brevets och bokens uppgifter om aktieägaren skall stämma överens.<sup>87</sup>

I kupongbolagens aktieböcker skall aktierna enligt 3 kap. 7 § 1 st tas upp i nummerordning.<sup>88</sup> Aktieboken skall enligt 3 kap. 7 § 1 st innehålla uppgifter om aktieägarens adress och yrke eller titel samt vilka aktier av olika slag han äger. Anmälda förändringar av uppgifterna skall registreras i aktieboken och vid varje införing skall dagen för införingen antecknas, precis som införingen och datumet skall antecknas på aktiebrevet.<sup>89</sup> Aktieboken kan bestå av betryggande lösblads- eller kortsystem eller föras med hjälp av dator. Oavsett vilken metod som används bör den säkerställa att innehållet inte utan vidare kan ändras av obehöriga och om aktieboken förs som ett datorbaserat personregister krävs tillstånd enligt PUL.<sup>90</sup> Aktieägarna har dock sådan anknytning till aktiebolaget att aktieboken enligt 36 § PUL och 5 § punkt a DIFS 2001:1 inte behöver anmälas till Datainspektionen.<sup>91</sup>

Aktiebolagskommittén ansåg att det finns många aktiebolag med ett litet antal aktier och att det är opåkallat att föreskriva att aktieboken skall föras med dator i dessa bolag, varför man har avstått från att föreslå obligatorisk datoranvändning.<sup>92</sup> De remissinstanser som har yttrat sig över detta är skeptiska och anser att aktieboken bör föras med dator i samtliga bolag.<sup>93</sup>

Aktieboken blir i större kupongbolag ofta svåröverskådlig, då den tar upp aktierna i nummerordning och bolagen inte är skyldiga att föra något personregister. Detta sker dock vanligen i praktiken, men ett sådant register är inte offentligt.<sup>94</sup>

I avstämningsbolagen måste aktieboken föras med dator, är systematiserad efter aktieägarna istället för efter aktierna och skall enligt 10 § 1 st istället för adress eller yrke ange ägarens person- eller organisationsnummer.<sup>95</sup> Utskrifter av aktieboken skall enligt 3 kap. 13 § 3 st ta upp aktieägarna i

---

<sup>85</sup>Sandström, a.a. s. 387.

<sup>86</sup>Samuelsson, a.a. s. 1231 not 189.

<sup>87</sup>Kommentaren, a.a. s. 3:20; Aktieägarregister, a.a. s. 93f.

<sup>88</sup>Aktieägarregister, a.a. s. 94.

<sup>89</sup>Nial, a.a. s. 284.

<sup>90</sup>Samuelsson, a.a. s. 1231 not 191.

<sup>91</sup>Kommentaren, a.a. s. 3:28.

<sup>92</sup>Aktieägarregister, a.a. s. 331.

<sup>93</sup>Ju 2001/220/L1: Remissammanställning Ny aktiebolagslag (SOU 2001:1) (bilaga: Aktieägarregister), s. 118.

<sup>94</sup>Rodhe, a.a. s. 143.

<sup>95</sup>Proposition 1997/98:160 Kontoföring av finansiella instrument och kostnadsinformation till fondandelsägare, s. 290.



alfabetisk ordning.

Aktieboken skall fungera som ett medel för bolagets intressenter att avgöra vem som är aktieägare. Det är dock vanligt att det i mindre kupongbolag inte läggs upp någon aktiebok och även om en sådan förs är det inte säkert att den ger en korrekt bild av ägarförhållandena.<sup>96</sup> En aktiebok som inte är med verkligheten överensstämmande, eller blotta osäkerheten huruvida den är så, kan medföra problem både för bolaget, aktieägarna och omsättningen på aktiemarknaden. Bolagets ledning vet inte var makten i bolaget ligger och kan därför blir osäker på hur den förväntas handla, medan en presumtiv övertagare kan bli osäker på om han lyckas förvärva samtliga aktier. Osäkerheten kan också försvåra aktieägarnas fullmaktsinsamlingar för samordnade aktioner på stämman. Möjligheten att dölja aktieinnehav kan också användas för kuppertade maktövertaganden och för ekonomisk brottslighet.<sup>97</sup>

En förvärvare blir ägare till aktierna i och med förvärvet, men som huvudregel gäller att vederbörande inte får utöva sina rättigheter i bolaget förrän han införts i aktieboken.<sup>98</sup> Förvärvaren får alltså inte delta i bolagets förvaltning, framför allt inte rösta på bolagsstämman, förrän han registrerats som aktieägare i aktieboken (se kap. 5.3.1). Om förvärvaren inte anmäler sig för registrering, eller inte registreras, i aktieboken kan den tidigare ägaren fortsätta utöva förvaltningsrätten, vilket strider mot det i den bolagsrättsliga debatten framförda önskemålet om ägare som är aktiva i bolagets skötsel.<sup>99</sup> Styrelsen är därför skyldig att genast efter anmälan föra in förvärv och andra förändringar i aktieboken.<sup>100</sup> Det finns också andra skäl för aktieägaren att anmäla sitt innehav, exempelvis för att få årsredovisningar, kallelser till stämmor och andra meddelanden. Genom registrering hindras också att aktiebrevet dödas utan innehavarens vetskap, vilket dock förefaller vara ganska sällsynt.<sup>101</sup> Kravet på att vara införd i aktieboken gäller dock enligt 3 kap. 14 § inte i kupongbolag ifråga om rätten till utdelning eller andra rättigheter som utövas mot företeende eller avlämnande av aktiebrev, kupong eller annat särskilt bevis (se kap. 5.3.2).<sup>102</sup> I avstämningsbolag baseras dock enligt 3 kap. 14 § 1 st, 9 kap. 2 § 1 st och 12 kap. 3 § samtliga aktierättigheter, såväl förvaltningsmässiga som ekonomiska, på registrering i aktieboken, varför man kan räkna med att aktieägarna i flertalet fall kommer att registrera sig.

Trots att aktieboken som synes har betydelsefulla verkningar följer av

---

<sup>96</sup>Sandström, a.a. s. 400f.

<sup>97</sup>Aktieägarregister, a.a. s. 133.

<sup>98</sup>SOU 1997:22 s. 146.

<sup>99</sup>Se t. ex. Olinder, Ragnar: "Corporate governance-reformer i England avseende förhållandet mellan styrelsen och aktieägarna i börsbolag". I: *Juridisk tidskrift* 1997/98, s. 1074.

<sup>100</sup>SOU 2001:1 s. 95.

<sup>101</sup>Roos, Carl Martin: *Avtal och rösträtt - en aktiebolagsrättslig studie*, Uppsala 1969, s. 38.

<sup>102</sup>SOU 1997:22 s. 146.

lagens utformning att den inte är ett värdepapper, varför det inte heller är möjligt att döda en förkommen aktiebok. För det fall aktieboken saknas, vilket i praktiken inte är ovanligt, får därför en ny aktiebok upprättas. Aktiebokens karaktär av historik gör att den nya aktieboken bör utgöra en rekonstruktion av den gamla och det bör också anges att den nya aktieboken ersätter denna.<sup>103</sup>

Målet med Aktiebolagskommitténs förslag är att skapa en ny aktiebolagslag.<sup>104</sup> I den nuvarande aktiebolagslagen behandlas aktier och deras överlåtbarhet, aktiebrev och aktiebok i samma kapitel, vilket beror på att man försökte skapa en samnordisk aktiebolagslagstiftning med samma kapitel- och paragrafindelning. För att göra regleringen mer överskådlig föreslås nu att bestämmelserna istället skall delas upp på tre kapitel och ges en ny redaktionell utformning.<sup>105</sup> Vad avser det kapitel som kommer att behandla aktieboken anses skillnaderna mellan avstämnings- och kupongbolagen vara så betydande att de bör framgå av kapitlets disposition, varför kommittén valde att först ta upp de regler som är gemensamma och därefter de regler som är speciella för kupong- och avstämningsbolag under olika rubriker.

---

<sup>103</sup>Kommentaren, a.a. s. 3:31.

<sup>104</sup>SOU 1997:22 s. 13 och SOU 2001:1 s. 14.

<sup>105</sup>SOU 1997:22 s. 15 och 213.

# 5 Registrering i aktieboken

## 5.1 Vem skall registrera i aktieboken?

Det är enligt 3 kap. 7 § styrelsens uppgift att föra aktieboken i kupongbolagen. Styrelsen är skyldig att hålla aktieboken aktuell, vilket dock inte innebär att den ex officio skall anteckna ändrade förhållanden som kommer till dess kännedom på annat sätt än genom anmälan av aktieägaren eller, vid avanmälan, förutvarande ägare.<sup>106</sup> Aktieägare kan alltså bevara sin anonymitet genom att inte anmäla sig för registrering.<sup>107</sup> Styrelsen har dock både rätt och skyldighet att korrigeras en anteckning som från början varit felaktig.<sup>108</sup>

Det är inte nödvändigt att samtliga styrelseledamöter medverkar till varje registrering; det är tillräckligt att styrelsen uppdrar åt någon att utföra dessa, varvid styrelsen istället blir ansvarig för valet av medhjälpare, erforderliga instruktioner och tillsyn.<sup>109</sup> Om det uppkommer tveksamheter avseende hur aktieboken skall föras skall styrelsen fatta beslutet.<sup>110</sup>

Det anses i doktrinen att styrelsens rätt och plikt att pröva om ett förvärv är korrekt är begränsad, men det råder inte enighet om hur långt styrelsens prövning skall sträcka sig. Sandström anser inte att styrelsen har en plikt att påbörja några undersökningar om den inte misstänker att förvärvet inte är materiellt korrekt. Styrelsen har begränsade möjligheter att utreda frågan, vilket inte får medföra att den vägrar införelse efter en osäker utredning; det är bara i uppenbara fall den får vägra att registrera en föregiven aktieägare.

Bolagsstämman har endast rätt att pröva styrelsens beslut om registrering om det framkommer nya fakta vid stämman som gör att det kan ifrågasättas om en såsom aktieägare registrerad har materiell rätt till aktierna. Stämman kan enbart frånta rösträtt; den kan inte ge någon som inte är registrerad i aktieboken rätt att rösta, även om denne kan bevisa sin äganderätt till aktierna.<sup>111</sup> Denna princip illustreras i ett hovrättsfall, där kronofogdemyndigheten hade omhändertagit ett antal aktier och beslutat att sökanden skulle registreras i bolagets aktiebok.<sup>112</sup> Beslutet överklagades, varvid hovrätten undanröjde beslutet och återförvisade målet till kronofogdemyndigheten. Hovrätten anförde bland annat att aktieboken tillhör aktiebolaget, som är en fristående juridisk person. Den aktiebolagsrättsliga regleringen ger styrelsen exklusiv rätt och skyldighet att

---

<sup>106</sup> Proposition 1975:103 med förslag till ny aktiebolagslag m.m. s. 322; Kommentaren, a.a. 3:29f.

<sup>107</sup> Aktieägarregister, a.a. s. 95.

<sup>108</sup> Nial, a.a. s. 284.

<sup>109</sup> SOU 1997:22 s. 332.

<sup>110</sup> Kommentaren, a.a. s. 3:28.

<sup>111</sup> Sandström, a.a. s. 393f, 397f.

<sup>112</sup> RH 1994:134.

föra aktieboken och inte ens en enhällig bolagsstämma kan besluta om registrering i eller andra åtgärder med aktieboken. Vidare anfördes att bestämmelsen i 4 kap. 31 § UB ger kronofogdemyndigheten samma befogenheter som egendomens ägare och då aktieägarna alltså saknar rätt att besluta om införel i aktieboken saknar också kronofogdemyndigheten denna rätt. Åtgärden har inte heller stöd i andra bestämmelser och är därför inte möjlig att vidta för kronofogdemyndigheten.

Vad avser registrering i avstämningsbolags aktiebok och på aktieägarens avstämningskonto sköts detta enligt 3 kap. 8 § 3 st 1 p ABL och 5 kap. 1 § LKFI av en central värdepappersförvarare eller ett kontoförande institut. Det ankommer därmed på värdepappersförvararen eller institutet att pröva om förvärvet kan registreras, varvid det torde räcka med en formell kontroll av registeruppgifter och handlingar. Är en materiell ogiltighetsgrund känd skall registrering dock vägras. Om ett förvärv inte är beroende av huruvida lösningsrätt utnyttjas skall införel i aktieboken genast ske när en person antecknas som aktieägare på ett avstämningskonto.<sup>113</sup>

## 5.2 Vem och vad skall registreras i aktieboken?

I princip får endast aktieägare registreras i aktieboken.<sup>114</sup> Vid samäganderätt skall samtliga samägare antecknas. Om annan än aktieägaren genom testamente erhållit nyttjanderätten till eller avkomsträtten av aktierna samt rätten att företräda aktierna skall enligt 3 kap. 15 § 2 st både ägaren och nyttjande- eller avkomsträttshavaren efter anmälan föras in i aktieboken.<sup>115</sup> Andra undantag från huvudprincipen är att värdepappersfonder, och i avstämningsbolag också förvaltare, kan registreras.

I avstämningsbolag kan enligt 3 kap. 10 § 2 st ABL och 3 kap. 7-13 §§ LKFI den som fått medgivande av den centrala värdepappersförvararen att förvalta aktier registreras på avstämningskonto och i aktieboken i stället för aktieägaren. En ytterligare förutsättning för detta är givetvis att också aktieägaren har medgivit förvaltarregistreringen. Det skall anmärkas på avstämningskontot och i aktieboken att aktierna innehas för annans räkning. Ägaren registreras inte och är han redan antecknad avförs han ur aktieboken. En förvaltare skall ha minst ett avstämningskonto för varje avstämningsbolag han förvaltar aktier i. Vid en överlåtelse som inte handhas av förvaltaren får en underrättelse till denne enligt 3 kap. 10 § 3 st LKFI samma effekt som en registrering.

Det skall för varje avstämningsbolag enligt 3 kap. 13 § LKFI finnas en sammanställning hos den centrala värdepappersförvararen över aktieägare med mer än 500 förvaltarregistrerade aktier i bolaget. Sammanställningen är offentlig och skall vara tillgänglig på samma sätt som aktieboken. VPC har också rätt att infordra uppgifter om övriga ägare till förvaltarregistrerade

---

<sup>113</sup>Kommentaren, a.a. s. 3:29.

<sup>114</sup>Samuelsson, a.a. s. 1234 not 238.

<sup>115</sup>Kommentaren, a.a. s. 3:53ff.

aktier i bolaget, vilket skall ske på bolagets begäran.

Vid förvaltarregistrering kan varken förvaltaren eller aktieägaren rösta för aktierna. Vill ägaren rösta får han enligt 3 kap. 10a § registrera sig tillfälligt som aktieägare i aktieboken över stämman.<sup>116</sup> Registrering i aktieboken av fondbolag enligt 16 § avser däremot att möjliggöra för fondbolaget att utöva rösträtten för aktierna. Fondens beteckning skall anges i aktieboken.<sup>117</sup> Detta anses inte stå i strid med det bolagsrättsliga splittringsförbudet, som skall förhindra att en aktie eller de däri ingående rättigheterna med verkan mot bolaget delas upp mellan olika parter.<sup>118</sup>

Vid aktieöverlåtelser kan legitimationsproblem uppstå, emedan aktieägaren efter registrering i aktieboken inte ånyo behöver förete aktiebrevet. En förvärvare måste alltså, som anfördes ovan, anmäla sitt förvärv för att hindra att den förre ägaren fortsätter att utnyttja sin legitimation.<sup>119</sup> Bolaget bör följaktligen ha både rätt och skyldighet att acceptera och genast registrera en person som aktieägare i aktieboken när vissa enkla fakta föreligger.<sup>120</sup>

Styrelsen är dock inte alltid skyldig att registrera en formellt legitimerad aktieägare i aktieboken. Införing får vägras om det är uppenbart att den formella legitimationen inte motsvaras av materiell rätt, vilket det dock inte ansetts nödvändigt att explicit lagstadga. Detta kan exempelvis vara när ett indossament är så klumpigt förfalskat att det inte rimligen har kunnat undgå upptäckt, om styrelsen känner till att aktieförvärvaren stulit aktien eller om det är uppenbart att han agerar som bulvan.<sup>121</sup>

Det är inte bara förvärv av aktier som skall antecknas i aktieboken, utan även exempelvis ändrade adressuppgifter. En överlåtare kan också på begäran avföras ur aktieboken trots att förvärvaren inte anmält sig för registrering. Aktierna får då tills vidare bokföras som tillkommande okänd ägare. En avanmälan måste styrkas genom överlåtelsehandlingar såsom exempelvis avräkningsnota, gåvobrev eller arvskifteshandling.<sup>122</sup>

Aktieägarna är inte skyldiga att anmäla sina innehav för registrering. Ett undantag från detta gäller dock enligt 8 kap. 37 § styrelseledamöter och verkställande direktör. När de tillträder sina uppdrag skall de anmäla sina aktieinnehav i aktiebolaget och i andra bolag inom samma koncern och anmäla senare förändringar i aktieinnehavet inom en månad. Detta gäller dock inte om anmälningsskyldighet föreligger enligt lagen (2000:1087) om anmälningsskyldighet för vissa innehav av finansiella instrument, varför anmälningsskyldighet enligt 37 § bara blir aktuell i bolag som inte är aktie marknadsbolag eller dotterbolag till sådant.<sup>123</sup> Revisorerna bör reagera om

---

<sup>116</sup>Nial, a.a. s. 292.

<sup>117</sup>Kommentaren, a.a. s. 3:57.

<sup>118</sup>Nial, a.a. s. 270ff.

<sup>119</sup>Rodhe, a.a. s. 142ff.

<sup>120</sup>Rodhe, a.a. s. 142.

<sup>121</sup>Kommentaren, a.a. s. 3:30; Rodhe, a.a. s. 144.

<sup>122</sup>Rodhe, a.a. s. 145.

<sup>123</sup>Kommentaren, a.a. s. 8:84.

anmälan för införing i aktieboken inte sker på föreskrivet sätt. Motsvarande regler för registrering gäller enligt 5 § LF även i ekonomiska föreningar.

Aktiebolagsutredningen ansåg att syftet med registreringarna skulle vara att tillgodose bolagets intressen i förhållande till de enskilda styrelseledamöterna och föreslog därför att ett särskilt register skulle upprättas för dessa uppgifter. Departementschefen och vissa remissinstanser ansåg dock att uppgifterna borde vara offentliga, varför det var lämpligare att registrera dem i aktieboken.

Rodhe anför vissa praktiska problem med reglerna, främst avseende avregistrering av innehav, samt att förvaltarregistrering blir omöjlig för befattningshavarna, då detta inte kan motsvara syftet med lagbestämmelsen.<sup>124</sup> Jag kan dock inte se några problem, då lagen stadgar att förändringar skall anmälas inom en månad. Om anmälan då redan skall ha skett genom exempelvis ett kontoförande institut bör befattningshavarens anmälningsuppgift rimligen omvandlas till en skyldighet att kontrollera att så också har skett. Det bör inte heller som Rodhe anför föreligga några problem vad avser möjligheten att kontrollera de registrerade förändringarna; VPC tillhandahåller tjänster där man kan se de dagliga förändringarna i aktieinnehaven (se kap. 7.2). Vad avser förvaltarregistrering är sådan direkt lagstridig, då 37 § kräver ”införing i aktieboken”. Förvaltarregistrering skulle dock inte medföra någon reell skillnad, eftersom ägaruppgifterna då skall antecknas i den förteckning förvaltaren är förpliktad att föra och samma innehavsgränser gäller för offentlighet (se kap. 5.2 och kap. 6.2).

Nyemitterade och tilldelade aktier skall enligt 4 kap. 9 § omedelbart tas upp i aktieboken. I avstämningsbolag innebär skyldigheten att styrelsen skall lämna ett införingsuppdrag till den centrala värdepappersförvararen, varvid det kan vara praktiskt att denne avvaktar med införing i aktieboken tills emissionen registrerats hos PRV. Ett sådant förfarande är direkt lagstridigt, men torde kunna accepteras om ingen kräver omedelbar registrering i aktieboken.<sup>125</sup>

Vid bulvanförhållanden skiljer sig de verkliga äganderättsförhållandena från de i aktieboken registrerade. Det har i doktrinen föreslagits olika definitioner av bulvanförhållanden.<sup>126</sup> Bulvanutredningen anförde att en bulvan kan definieras som en person som uppträder i eget namn och förefaller handla för egen räkning, men i själva verket används av en annan person i situationer där denne inte vill synas.<sup>127</sup>

Eftersom bulvanen inte är ägare eller har någon annan materiell rätt till aktierna skall han inte antecknas i aktieboken. Det är dock i praktiken svårt att bevisa att ett bulvanförhållande föreligger, varför bulvaner mycket väl

---

<sup>124</sup>Rodhe, Knut: ”Styrelseledamots anmälan av aktieinnehav”. I: *Svensk Juristtidning* 1977, s. 556ff.

<sup>125</sup>Kommentaren, a.a. s. 4:30.

<sup>126</sup>Johansson, Svante: *Bolagsstämma*, Stockholm 1990, s. 219.

<sup>127</sup>SOU 1998:47 Bulvaner och annat s. 246.

kan vara antecknade i aktieboken och inneha aktiebrev.<sup>128</sup>

Den föreslagna reformen torde enligt min mening varken underlätta eller försvåra upptäckandet av bulvanförhållanden, då övergången av äganderätten inte som Bulvanutredningen föreslog har knutits till registreringen (se kap. 9.2 och 9.3.2).

Aktiebolag som övergått till att vara avstämningsbolag är i princip skyldigt att föra den gamla aktieboken till dess samtliga aktiebrev har företetts av aktieägare som vill registreras i avstämningsregistret och i aktieboken, 3:7 3 st samt 4:6 LKFI. Om bara smärre aktieposter står kvar i den gamla aktieboken kan de dock enligt 3 kap. 11 § föras över till den datorbaserade aktieboken, varvid man antecknar att aktien inte har avlämnats.

När fem år har gått sedan avstämningsförbehållet registrerats kan sådana aktier säljas genom ett värdepappersinstitut, om aktiens ägare efter anmaning inte anmält sig till den centrala värdepappersförvararen. Aktieägaren förlorar sin rätt till aktien och försäljning av den får ske när ett år har förflutit sedan anmaningen. Aktieägarens rätt omvandlas då till en fordran mot bolaget på det som återstår av försäljningsintäkten efter avdrag för kostnaderna för anmaningen och försäljningen.<sup>129</sup>

Fordran avseende kupongaktie preskriberas enligt 2 § 1 st PreskrL tio år efter fordrans uppkomst, d.v.s. tidpunkten för aktiens försäljning, och avseende fondaktie enligt 4 kap. 17 § efter fyra år.<sup>130</sup>

## 5.3 Rättsverkningar av registrering i aktieboken

### 5.3.1 Förvaltningsbefogenheter

För att en person skall få delta på bolagsstämman i ett kupongbolag krävs enligt 3 kap 14 § 1 st 1 men. och 9 kap. 2 § 1 st 1 men. dels att vederbörande har materiell äganderätt till aktien, dels att han är antecknad i aktieboken.<sup>131</sup>

I avstämningsbolag är istället enligt 9 kap. 1 § 1 st 2 men. en utskrift av aktieboken i den skepnad den hade tio dagar före bolagsstämman, den s.k. bolagsstämмоaktieboken, avgörande. Detta betingas av tekniska skäl och anses inte vara någon väsentlig begränsning av aktieägarnas förvaltningsbefogenheter, trots att rätten att delta i stämman inskränks för nyblivna ägare.<sup>132</sup> Bolagsstämмоaktieboken skrivs ut utan tillämpning av begränsningsregeln, då den skall utgöra underlag för röstlängden. Denna fullständiga utskrift skall tillhandahållas aktieägarna på stämman (se kap. 6.1).<sup>133</sup>

Vidare kan det, oavsett bolagstyp, enligt 9 kap. 2 § 2 st stadgas i

---

<sup>128</sup>Johansson, a.a. s. 220.

<sup>129</sup>Kommentaren, a.a. s. 3:40f.

<sup>130</sup>Larin, Lennart: "Vita fläckar bort ur aktieboken". I: *Balans* 1991:10 s. 12.

<sup>131</sup>Johansson, a.a. s.79.

<sup>132</sup>Prop. 1970:99 s. 111.

<sup>133</sup>Samuelsson, a.a. s. 1233 not 227.

bolagsordningen att aktieägaren skall ha anmält sig för att få delta på stämman, vilket ger styrelsen chans att uppdatera registreringarna i aktieboken.<sup>134</sup> Det är också vanligt att bolagsordningarna i mindre bolag stadgar att skriftlig kallelse till stämman skall sändas till de aktieägare som är införda i aktieboken.<sup>135</sup>

Den som öppnar stämman, eller ordföranden om denne är utsedd, skall enligt 9 kap. 19 § upprätta ett förslag till röstlängd, i vilken närvarande röstberättigade aktieägare, ombud och biträden skall införas. Deras behörighet prövas enligt vad som anfördes ovan med hjälp av aktieboken eller bolagsstämмоaktieboken. Med hjälp av det relevanta dokumentet och eventuellt föreskrivna anmälningar kan röstlängden också förberedas före stämman.<sup>136</sup>

En såsom aktieägare registrerad har i ett kupongbolag inte rätt att tas upp i röstlängden om han har överlåtit sina aktier. I avstämningsbolag gäller istället att den som är upptagen i den ovan nämnda utskriften av aktieboken har rätt att delta på stämman, även om han har överlåtit aktierna efter avstämningsdagen.<sup>137</sup> Han har dock inte rätt att delta om överlåtelsen har skett före avstämningsdagen och han felaktigt tagits med i utskriften.<sup>138</sup> Oavsett bolagstyp saknar den som obehörigen kommit över en aktie och lyckats bli införd i aktieboken rätt att delta i stämman; avsaknaden av röst rätt anses vara överordnad 9 kap. 2 §.<sup>139</sup>

Det har anförts att en lämplig lösning de lege ferenda vore att låta aktieboken ensam avgöra vem som har rösträtt på bolagsstämman.<sup>140</sup>

Rösträtt kan inte utövas för aktier som är förvaltarregistrerade. Aktieägare som önskar rösta för sådana aktier skall enligt 3 kap. 10a § på begäran tillfälligt föras in som ägare i aktieboken, s.k. rösträttsregistrering, vilket måste vara utfört senast på avstämningsdagen.<sup>141</sup> Det framgår inte av lagtexten till vem begäran om rösträttsregistrering skall ställas, men då det endast är förvaltaren som har kännedom om vilka aktieägare som har sina aktier förvaltarregistrerade måste begäran i praktiken ställas till denne. När bolagsstämman har ägt rum skall aktieägaren, utan att behöva begära detta, föras av från aktieboken.<sup>142</sup> Kommittén har anført att lagen idag kan förstås som att aktieägaren själv har möjlighet att begära hos den centrala värdepappersförvararen att tillfälligt registreras i aktieboken. Den centrala värdepappersförvararen har dock inte insyn i vem som äger de förvaltarregistrerade aktierna, varför förvaltaren måste framställa en sådan begäran. Lagen bör därför omformuleras så att det explicit framgår att begäran skall

---

<sup>134</sup>Kedner, Gösta & Roos, Carl Martin: *Aktiebolagslagen jämte Bokföringslagens bestämmelser om årsbokslut med kommentarer*, Stockholm 1982.

<sup>135</sup>Johansson, a.a. s. 186.

<sup>136</sup>Nial, a.a. s. 166.

<sup>137</sup>Kommentaren, a.a. s. 3:50f.

<sup>138</sup>Nial, a.a. s. 162.

<sup>139</sup>Johansson, a.a. s. 233.

<sup>140</sup>Johansson, a.a. s. 235.

<sup>141</sup>Kommentaren, a.a. s. 3:39.

<sup>142</sup>Prop. 1970:99 s. 111.



framställas till förvaltaren.<sup>143</sup>

Regeln i 3 kap. 13 § 2 st om hur aktuell utskrift av aktieboken som skall tillhandahållas på stämman omfattar även de kupongbolag där aktieboken förs med dator, men den inskränkning i möjligheten att utöva rösträtt som 9 kap. 2 § 1 st 2 men. innebär gäller avser endast avstämningsbolag.<sup>144</sup> Röstlängden i kupongbolagen måste alltså upprättas utifrån de aktuella ägarförhållandena, varför jag håller det för troligare att styrelsen gör en utskrift av den aktuella aktieboken i samband med detta än att den gör en utskrift av förhållandena tio dagar före stämman. En sådan utskrift skulle visserligen uppfylla det ovan nämnda aktualitetskravet, men inte ha något annat praktiskt användningsområde.

Aktiebolagskommittén vill förändra lagstiftningen så att avstämningsdagen skall bestämmas i bolagsordningen och kunna infalla tidigast fem dagar före stämman.

En aktieägare kan enligt 9 kap. 39 § föra klandertalan mot de beslut som fattats på stämman om han är införd i aktieboken eller kan visa att han obehörigen vägrats införing däri.<sup>145</sup> Denna princip illustreras av ett rättsfall där aktier förknippade med hembudsskyldighet hade överlåtit.<sup>146</sup> Förvärvaren meddelade styrelsens ordförande om förvärvet, varvid denne trots att han endast hade undertecknat en minnesanteckning rörande anmälan sade att överlåtelserna hade registrerats. Förvärvaren deltog och röstade därefter på två bolagsstämmor, men vid den tredje stämman fattades beslut att han skulle hembjuda de aktier ”vilka av förbiseende blivit registrerade å honom” åt övriga aktieägare. Förvärvaren yrkade att få bli upptagen i röstlängden vilket stämman vägrade, varvid han klandrade beslutet. Samtliga instanser ansåg det dock vara utrett att han inte hade varit antecknad i aktieboken som ägare och att stämmobeslutet alltså var förenligt med lagens bestämmelser.

### 5.3.2 Ekonomiska förmåner

Enligt 3 kap. 14 § 1 st 2 men. kan aktieägare i kupongbolag utöva vissa rättigheter mot företeende eller avlämnande av exempelvis aktiebrev eller kupong. I flertalet kupongbolag kan aktieägarna uppbära utdelningen på detta sätt, men huvudregeln, dvs. att införing i aktieboken krävs, blir tillämplig om bolaget inte har gett ut sådana bevis.<sup>147</sup> Vid en utbetalning mot kupong anses att styrelsen inte skall tillämpa det uppenbarhetskrav som gäller för att vägra registrering i aktieboken, utan vägra betala även om det endast föreligger skäl att misstänka att vederbörande inte är aktieägare.<sup>148</sup> Vid samäganderätt till aktier i kupongbolag får den som företer beviset vid

---

<sup>143</sup>SOU 2001:1 s. 310.

<sup>144</sup>Kommentaren, a.a. s. 3:48.

<sup>145</sup>Nial, a.a. s. 184.

<sup>146</sup>NJA 1940 s. 592.

<sup>147</sup>Kommentaren, a.a. 3:51.

<sup>148</sup>Rodhe, a.a. s. 145f.

utdelningar och emissioner antas ha samägarnas uppdrag att utöva rättigheten.<sup>149</sup> De ekonomiska rättigheterna, som av många aktieägare ses som viktigare än förvaltningsbefogenheterna, regleras alltså i kupongbolagen vanligtvis inte av aktieboken.<sup>150</sup>

I avstämningsbolag är enligt ovan aktieägaren legitimerad gentemot bolaget endast efter registrering i aktieboken, vilket alltså även krävs för åtnjutande av de ekonomiska rättigheterna. Undantaget beträffande kuponger och andra bevis som bolaget utgivit avser av naturliga skäl inte avstämningsbolagen, då dessa enligt 3 kap. 8 § 2 st ABL och 4 kap. 5 § LKFI inte får utfärda sådana.

I avstämningsbolag skall den centrala värdepappersförvararen enligt 3 kap. 12 § på begäran föra en s.k. särskild förteckning över de personer som visat sig ha rätt att istället för den registrerade aktieägaren lyfta utdelning, ta emot ny aktie eller utöva företrädesrätt att delta i emission. Denna rätt skall visas med skriftlig handling eller genom uppgift på avstämningskonto och kan ha uppkommit genom uppdrag, pantsättning, testamente eller gåva. Förmyndare eller god man för aktieägare, konkursförvaltare och kronofogdemyndighet kan också registreras i den särskilda förteckningen.<sup>151</sup> Förteckningen skall förutom de uppgifter aktieboken innehåller utvisa den rätt som tillkommer den registrerade. Det krävs självfallet inte något medgivande från aktieägaren för rätt till registrering i förteckningen.

Det ansågs följa av bestämmelsernas grunder att rätten för den som på avstämningsdagen är införd i den särskilda förteckningen går före aktieägarens och att det inte behövdes någon uttrycklig lagreglering därom. Den centrala värdepappersförvararen svarar för att utdelning och liknande tillkommer den som är införd i den särskilda förteckningen och anmälan för registrering eller avregistrering skall också göras till denne. I samband med registreringen skall en spärranteckning som hindrar att utdelning och liknande tillställs aktieägaren göras i aktieboken. Spärranteckningarna skall dock inte framgå av en utskrift av aktieboken, eftersom den särskilda förteckningen enligt vad som sägs nedan inte är offentlig.<sup>152</sup> Förhållandet skall också antecknas på aktieägarens avstämningskonto, 4 kap. 18 § 1 st 6 p LKFI, och får naturligtvis lämnas ut till aktieägaren genom hans kontoförande institut.

Den särskilda förteckningen är inte offentlig, då den endast behandlar de ekonomiska rättigheterna och inte behörigheten att rösta för aktierna. Uppgift ur den får lämnas endast med samtycke av den som berörs av det antecknade förhållandet och straff för brott mot tystnadsplikten stadgas i 19 kap. 1 § 1 st 3 p.

Den särskilda förteckningen innehåller, förutom företrädesrätten, samma uppgifter som aktieboken. Jag har svårt att se ett praktiskt syfte med denna uppdelning; det borde gå lika bra att registrera samtliga uppgifter i aktieboken och utvidga begränsningsregeln till att också omfatta företrädesrätten.

---

<sup>149</sup>Kommentaren, a.a. s. 3:53.

<sup>150</sup>Jfr Aktieägarregister, a.a. s. 121.

<sup>151</sup>Nial, a.a.s. 291.

<sup>152</sup>Prop. 1970:99 s. 106ff.

Istället för införeling i den särskilda förteckningen kan aktieägaren förvaltarregistrera aktierna och instruera förvaltaren om vem som skall ha utdelning respektive är rätt mottagare av nytillkomna rättigheter. Skillnaden är att ägaren vid förvaltarregistrering inte kan utöva sin rösträtt (se kap. 5.2).

Om den centrala värdepappersförvararen gör en utbetalning till fel person torde aktieägaren, i enlighet med vad som i allmänhet gäller i uppdragsförhållanden, inte kunna begära rättelse om såväl bolaget som värdepappersförvararen är i god tro och den rätte mottagaren inte var omyndig eller hade förvaltare, 4 kap. 3 § 3 st och 12 kap. 3 § 3 st.<sup>153</sup>

---

<sup>153</sup>Prop. 1970:99 s. 129 och 156.

# 6 Offentlighet

## 6.1 Aktiebokens offentlighet

Huvudprincipen enligt 3 kap. 13 § är att aktieboken skall hållas tillgänglig hos bolaget för var och en, vilket betyder att man skall kunna komma åt aktieboken genom att vända sig till bolaget. Aktiebolagskommittén anförde att detta skall tolkas så att aktieboken eller en utskrift av denna i princip skall finnas där styrelsen har sitt säte, men om bolagets svenska huvudkontor finns på en plats som är mer tillgänglig för allmänheten kan också denna plats accepteras.<sup>154</sup>

Om aktieboken i ett kupongbolag förs för hand kan man ta del av dess innehåll enligt huvudprincipen. I en sådan aktiebok tas dock aktierna upp i nummerordning, vilket ofta gör att den är svåröverskådlig och ger en dålig bild av ägarstrukturen.<sup>155</sup> En oppositionell grupp som avser att samla in fullmakter till stämman har inte tillgång till det eventuella personregister som svarar mot aktieboken och det kan vara tidsödande och kostsamt att få fram namn och adresser ur den senare.<sup>156</sup>

Principen om omedelbar tillgänglighet för alla tillämpas inte på aktieböcker som förs med dator, oavsett om bolaget är kupong- eller avstämningsbolag. Flertalet av bestämmelserna i 3 kap. 13 § syftar till att reglera offentligheten i dessa fall, där envar skall kunna ta del av en utskrift av aktieboken som inte är äldre än sex månader. Denna skall enligt ovan tillhandahållas hos bolaget och i avstämningsbolag dessutom hos den centrala värdepappersförvararen. Enligt departementschefen är en skälig avvägning mellan offentlighets- och kostnadsaspekterna att utskriften inte får vara äldre än sex månader.<sup>157</sup> Förfrågningar om aktiebokens innehåll från allmänheten torde inte vara så frekventa att de motiverar en skyldighet att alltid ha en aktuell utskrift av boken, så om ingen begär att få se aktieboken behöver bolaget inte skriva ut den; det räcker att bolaget utan oskäligt dröjsmål efter begäran tillhandahåller en utskrift.<sup>158</sup> Var och en har också rätt att mot självkostnadspris få en aktuell utskrift av aktieboken, om så önskas begränsad till vissa ägares innehav. Också de utskrifter tas fram efter en sådan begäran skall hållas tillgängliga för envar hos bolaget och den eventuella värdepappersförvararen. Bolaget kan istället för att skriva ut aktieboken på papper tillhandahålla den på mikrofilm eller elektroniskt eller optiskt lagrad, om det också tillhandahåller utrustning för avläsning. De lagstadgade utskrifterna av aktieboken skall bekostas av bolaget, så om

---

<sup>154</sup>SOU 2001:1 s. 307.

<sup>155</sup>Bökmark, Jan & Svensson, Bo: *Aktiebolagslagen - lagkommentar*, Göteborg 1996, s. 38.

<sup>156</sup>Roos, a.a. s. 85.

<sup>157</sup>Prop. 1975:103 s. 146.

<sup>158</sup>Kommentaren, a.a. s. 3:46f; Prop. 1975:103 s. 326.

värdepappersförvararen sköter utskrifterna får kostnadsfrågan regleras i avtalet mellan dem.<sup>159</sup>

De utskrifter av aktieboken i avstämningsbolag som tillhandahålls allmänheten får enligt begränsningsregeln i 3 kap. 13 § 1 st inte innehålla uppgifter om aktieägare som innehar högst 500 aktier i bolaget. Allmänheten anses inte ha ett berättigat intresse att känna till namnen på dessa ägare, vilka antas ha endast ett litet aktieinnehav i bolaget. Avsikten är istället att de aktieägare som genom sitt innehav kan påverka bolagets förvaltning inte skall kunna vara anonyma. Lagens utformning svarar dock inte helt mot detta syfte då ett absolut tal har angivits som gräns, utan hänsyn till det totala antalet aktier eller innehavets röstvärde.<sup>160</sup>

Artikel 3 i det tolfte bolagsdirektivet kräver att identiteten på ägare som innehar samtliga aktier i ett bolag skall registreras, t.ex. i ett offentligt tillgängligt register som bolaget för.<sup>161</sup> För att uppfylla direktivets krav har begränsningsregeln ändrats så att den inte gäller om aktieägaren äger samtliga aktier i bolaget.<sup>162</sup>

I bolagsstämmoaktieboken (se kap. 5.3.1) skall samtliga aktieägare och förvaltare tas upp i bokstavsordning. Den skall hållas tillgänglig för aktieägarna på stämman, men är inte offentlig. Kommittén har anfört att tekniska hjälpmedel i allt större utsträckning används för olika presentationer på bolagsstämmorna och att lagtexten därför bör anpassas så att även aktieboken kan visas med exempelvis dator. Tekniken får dock inte hindra insynen för de aktieägare som inte behärskar den, varför bolagets personal måste finnas tillgänglig för hjälp och instruktioner.<sup>163</sup>

Kommittén utgår från att bolagsstämmoaktieboken hålls tillgänglig för allmänheten under sexmånadersperioden efter stämman. Styrelsen kan anteckna smärre förändringar på utskriften varefter en ny sexmånadersperiod börjar löpa, men när större förändringar gjorts utskriften av aktieboken svåröverskådlig bör en ny utskrift göras.<sup>164</sup> Detta har jag svårt att förstå, då bolagsstämmoaktieboken tar upp samtliga aktieägare. Aktieägarna har enligt ovan rätt att ta del av bolagsstämmoaktieboken på stämman, men begränsningsregeln inskränker allmänhetens insyn i ägarförhållanden. Det rör sig troligen om ett redigeringsfel eller enkelt tankefel, då kommittén enligt vad som sägs nedan förklarar sig vilja ändra och inte avskaffa begränsningsregeln.

Aktiebolagskommittén fick i uppdrag att utreda om avstämningsbolagens aktieböcker även fortsättningsvis bör vara offentliga eller om reglerna om rätten till insyn bör ersättas med exempelvis flaggningsregler.<sup>165</sup> Uppdraget grundades på att aktiebokens offentlighet har många positiva effekter, men

---

<sup>159</sup> Prop. 1970:99 s. 110f.

<sup>160</sup> Rodhe, a.a. s. 154.

<sup>161</sup> Rådets tolfte direktiv 89/667/EEG av den 21 december 1989 på bolagsrättens område om enmansbolag med begränsat ansvar.

<sup>162</sup> SOU 1992:83 Aktiebolagslagen och EG s. 364f.

<sup>163</sup> SOU 2001:1 s. 318.

<sup>164</sup> SOU 1997:22 s. 329ff.

<sup>165</sup> Kommittédirektiv 1998:90 Tilläggsdirektiv till Aktiebolagskommittén

att den också öppnar för vissa brottsliga förfaranden.

Kommittén anförde att principen om aktiebokens offentlighet har lång tradition i Sverige. Varje aktieägare bör ha möjlighet ta reda på vilka övriga aktieägare är, då detta har betydelse för att ägarfunktionerna skall kunna fungera effektivt. Det har även betydelse för den som överväger att köpa aktier i bolaget, vilket är ett starkt argument för att aktieboken skall vara tillgänglig också för allmänheten. Vidare är det viktigt för anställda, leverantörer, kunder och andra intressenter att veta vem eller vilka som har makten i bolaget. Det är också viktigt för de brottsbekämpande myndigheterna att få information om ägarförhållandena för att kunna bekämpa den ekonomiska brottsligheten. Aktiebokens offentlighet har slutligen betydelse i olika forsknings- och utredningssammanhang. Kommitténs slutsats var alltså att det finns vägande skäl att behålla principen att aktieboken skall vara offentlig.

Kommittén prövade därefter om intresset av att förebygga brott och skydda medborgarna mot insyn i deras personliga sfär trots detta gjorde att reglerna om aktiebokens offentlighet bör ändras. Brottslingar har i en handfull fall använt aktieboken för att ta reda på vem som äger aktier i ett visst bolag och därefter med hjälp av förfalskade legitimationer uppdragit åt ett kontoförande institut att föra över dessa aktier till ett annat VP-konto och sålt dem. Gärningsmännen har vid ett par tillfällen kommit över ansenliga summor. Kommittén anförde dock att alla register som innehåller uppgifter om värdefull egendom kan utnyttjas för kriminella syften. Det finns också flaggningsregler och bestämmelser om att emissionsprospekt och insiderregister skall innehålla uppgifter om aktieägarna. I börsbolagens årsredovisningar redovisas vanligtvis de största ägarna, dagspressen innehåller ofta namn och bilder på ägare av större bolag och protokollet över den senaste bolagsstämman och röstlängden är tillgängliga hos PRV. Slutligen kan den kriminelle genom att köpa en aktie i bolaget få rätt att se den fullständiga bolagsstämmoaktieboken. Kommittén drog av detta slutsatsen att kriminella inte behöver utnyttja allmänhetens insyn i aktieboken för att finna lämpliga brottsoffer, varför ett upphävande av aktiebokens offentlighet inte är en effektiv brottsförebyggande åtgärd.<sup>166</sup>

Vad därefter avser hur allmänhetens insyns rätt bör utformas har begränsningsregeln i 3 kap. 13 § varit föremål för diskussion sedan den infördes.<sup>167</sup> Kommittén ansåg att den bör konstrueras med hänsyn till sitt syfte, vilket är att skydda de aktieägare som saknar möjlighet att påverka bolagets förvaltning från insyn. I den offentliga aktieboken bör bara de aktieägare som har förhållandevis stora andelar i bolaget tas med, varför kommittén föreslog att gränsen skall sättas vid aktieinnehav som berättigar till en röstandel som är mindre än en tusendel av antalet röster i bolaget.<sup>168</sup> Föreskriften om att utskriften av aktieboken kan avse förhållandena sex månader tillbaka i tiden har också utmönstrats i det slutliga förslaget; den som vill ta del av aktuella uppgifter ur aktieboken skall alltid ha rätt till

---

<sup>166</sup>SOU 2001:1 s. 232ff.

<sup>167</sup>SOU 2001:1 s. 235.

<sup>168</sup>SOU 2001:1 s. 238.

detta utan kostnad.<sup>169</sup>

Remissinstanserna ansåg också att aktieboken bör fortsätta att vara i huvudsak offentlig, då många aktörer anses ha ett befogat intresse av insyn. Ändringen från ett absolut tal till en viss del av röstetalet anser de flesta vara principiellt bra, men vissa anser att den höga gränsen begränsar insynen för mycket och någon remissinstans föreslår istället att gränsen bör gå vid innehav av en tvåtusendel av röstetalet. Svenska Journalistförbundet och TCO anser att aktieboken bör vara offentlig i sin helhet, medan flera remissinstanser anser att begränsningsregeln bör baseras både på röstandel och kapitalandel. BRÅ anser exempelvis att begränsningsregeln bör skydda de aktieägare som har mindre än en tusendel av röstvärdet och en kapitalandel som är mindre än en tiotusendel av aktiekapitalet.<sup>170</sup>

Vad avser aktiebokens tillgänglighet för allmänheten är jag ense med kommittén om att en förändring av begränsningsregeln bör ske; att ange ett absolut tal är av naturliga skäl inte lämpligt, då en sådan gräns inte säger något om de reella maktförhållandena i bolaget. Aktieboken skall enligt min mening till viss del vara offentlig och aktieägarnas rätt till insyn bör vara större än allmänhetens. Aktieägarna bör ha rätt att se vilka samtliga aktieägare är, då detta har betydelse för att de skall kunna ta tillvara sin rätt inför och vid bolagsstämman, exempelvis genom att samordna aktioner och utfärda fullmakter för varandra. Självfallet skall även de brottsutredande myndigheterna ha full insyn i ägarförhållandena för att kunna utföra sina uppgifter på bästa sätt. Vad därefter avser allmänhetens insyn anser jag att man bör skilja mellan aktieinnehav i syfte att kunna påverka bolagets förvaltning och i syfte att få ekonomisk avkastning. Innehav som endast berättigar till ett litet röstetal kan presumeras vara främst en ekonomisk placering, varvid allmänheten inte har ett berättigat intresse av insyn. I de fall innehavet kan presumeras syfta till att påverka bolagets förvaltning anser jag dock att allmänheten, anställda och journalister bör ha rätt att inspektera innehaven, men var gränsen för ett sådant inflytande bör anses gå har jag svårt att uttala mig om. Jag håller följaktligen inte med de remissinstanser som anser att begränsningsregeln också bör relateras till hur stor andel av bolaget som innehas; detta är bortsett från vissa minoritets-skyddsregler endast relevant för hur stor den ekonomiska avkastningen blir och bör därför inte påverka den ovan föreslagna presumtionsprincipen.

Oenigheten avseende röstetalsnivån tyder på att denna fråga bör analyseras vidare, men jag ansluter mig i övrigt till kommitténs slutsatser.

## 6.2 Förvaltarförteckningens offentlighet

Om aktieägaren lämnar sin aktier i depå hos en bank eller annat värdepappersinstitut kan aktierna förvaltarregistreras i avstämningsregistret och aktieboken, vilket innebär att institutet registreras istället för ägaren. Det skall anges att det är fråga om förvaltarskap för annans räkning. Det går

---

<sup>169</sup>SOU 2001:1 s. 307.

<sup>170</sup>Ju 2001/220/L1 s. 38ff.

dock inte att bli anonym genom att förvaltarregistrera sina aktier, då förvaltaren enligt 3 kap. 12 § LKFI är skyldig att på begäran lämna den centrala värdepappersförvararen uppgift om de aktieägare som har aktier registrerade i förvaltarens namn. En sammanställning, som inte får vara äldre än sex månader, av dessa uppgifter skall enligt 3 kap. 13 § LKFI hållas tillgänglig för envar, både hos bolaget och den centrala värdepappersförvararen, på samma villkor som utskriften av aktieboken.

### 6.3 Arkivuppgifternas offentlighet

De uppgifter som avförs ur ett avstämningsbolags aktiebok och särskilda förteckning skall enligt 3 kap. 11 § 3 st arkiveras i tio år.<sup>171</sup> Även den aktiebok som fördes innan bolaget gick över till förenklad aktiehantering skall bevaras i tio år.<sup>172</sup> Arkiveringsregeln innebär att det går att få upplysning om tidigare händelser och förhållanden i fråga om aktieinnehav, vilket kan vara av betydelse för en aktieägare eller dennes rättsinnehavare i händelse av tvist och i vissa fall också för bolaget. Utan särskild föreskrift omfattar offentligheten också de arkiverade uppgifterna, så länge de bevaras. Uppgifterna skall tillhandahållas utan kostnad för den enskilde, men bolaget behöver inte tillhandahålla utskrifter av uppgifterna på beställning.<sup>173</sup>

Arkiveringstiden utgör en minimitid, varför det inte finns några hinder mot att bevara uppgifterna under längre tid än tio år. Det har anförts att man genom att använda mikrofilmning utan större kostnad kan beakta också forskningsintressen,<sup>174</sup> vilket genom de nya elektroniska lagringsmedierna äger ännu större riktighet idag.

Aktiebolagskommittén ser kupongbolagens aktiebok som en fortlöpande enhet som skall bevaras så länge bolaget består och tio år efter bolagets upplösning. Om aktieboken förs med dator skall den bevaras tio år efter bolagets upplösning och avförda datoruppgifter skall även i framtiden bevaras i minst tio år.<sup>175</sup>

---

<sup>171</sup>SOU 2001:1 s. 306.

<sup>172</sup>Kommentaren, a.a. s. 3:42.

<sup>173</sup>Kommentaren, a.a. s. 3:48; Samuelsson, a.a. s. 1233 not 225.

<sup>174</sup>Prop. 1970:99 s. 146f.

<sup>175</sup>SOU 2001:1 s. 306.



# 7 VPC:s tjänster rörande aktieboken

Detta kapitel beskriver några av de tjänster den idag enda centrala värdepappersförvararen, VPC, tillhandahåller avseende aktieboken. För den rättsliga bakgrunden till dessa tjänster hänvisas till genomgången ovan.

## 7.1 VPC Ägardata 1.0

I tjänsten VPC Ägardata tillhandahålls uppgifter ur de offentliga aktieböckerna som en datafil, vilket avser att öka genomlysningen på marknaden. Tjänsten är främst avsedd för dem som arbetar med finansiell information och som på ett enkelt sätt vill bearbeta ägarinformation för svenska bolag. VPC Ägardata innehåller information om s.k. storägare i VPC-anslutna avstämningsbolag; juridiska personer som innehar fler än 500 aktier samt fysiska personer med ett samlat röstvärde större än en promille och fler än 500 aktier listas.<sup>176</sup>

## 7.2 VPC Analys

VPC Analys är en Internetbaserad tjänst för företag och organisationer som ger ut finansiella instrument i VPC-systemet. Tjänsten innehåller funktioner för att skapa olika former av rapporter och man kan också abonnera på dessa via email eller som pappersutskriften. De ägarförteckningar som kan tas fram är exempelvis över samtliga ägare, bolagsstämмоaktiebok, ägare med ett visst minimi innehav, utlandsboende ägare, könsfördelning och ägande per område.

Tjänsten ger bland annat tillgång till de två senaste halvårsböckerna (offentliga aktieböcker och förvaltarförteckningar över samtliga ägare), de tre senaste månadsböckerna, en daglig ägarförteckning över direktregistrerade ägare och de två senaste bolagsstämмоaktieböckerna. Bolaget kan också beställa adresser till sina aktieägare; VPC gör regelbundet samkörningar med SPAR för de värdepapperskontohavare som begärt att få automatisk adressuppdatering.<sup>177</sup>

Bolaget bestämmer vilka som ska ha behörighet till tjänsten och för att hindra obehöriga personer från att utnyttja den används en certifikatbaserad säkerhetslösning.<sup>178</sup>

Genom att VPC håller företagets aktiebok tillgänglig på Internet är det tekniskt och ekonomiskt möjligt att studera aktieägarnas sammansättning

<sup>176</sup>Produktbeskrivning VPC Ägardata 1.0.

<sup>177</sup>{<http://www.vpc.se/index.html?kundservice/agarforteckningar.html>}.

<sup>178</sup>Produktbeskrivning VPC Analys.

och struktur mycket mer detaljerat än tidigare. Den ständiga tillgången till aktieboken underlättar också snabba kommunikationer mellan bolaget och dess ägare; med aktieboken på Internet kan bolagen exempelvis förse adressregistret med emailadresser. Börsbolagen kan tjäna upp till 10 miljoner kr per år om en tredjedel av aktieägarna väljer Internetvarianten istället för den tryckta årsredovisningen.<sup>179</sup>

### 7.3 VPC:s Regelverk för Emittenter 2000:1

Avstämningsbolagen har rätt att få ut samtliga uppgifter ur sin aktiebok. I aktieboken redovisas ägare och förvaltare av aktier och interimaktier samt obetalda och betalda tecknade aktier. Förvaltare anges med förvaltarens namn och tillägget "i ägares ställe". Förvaltarna rapporterar även in innehav om mindre än femhundra aktier, då en aktieägare kan ha innehav registrerade hos flera olika förvaltare. Vid sammanställningen summeras innehaven och i utskriften redovisas endast innehav större än femhundra aktier. Sist i aktieboken redovisas aktier som är under hembudsprövning och bokförda på tillfälligt hembudskonto, kupongaktier som inte inlämnats för kontoföring och outnyttjade fondaktier som summaposter.

VPC tar fram den offentliga aktieboken två gånger per år; per den 31 december och per den 30 juni. Vid framtagande av en offentlig aktiebok som beställts av allmänheten skickas också ett exemplar till bolaget. I januari skickar VPC en förfrågan till avstämningsbolagen om vilket datum man planerar att hålla ordinarie bolagsstämma. Om datumet inte anges som "sekretessbelagt" registreras uppgifterna och blir därigenom tillgängliga för de kontoförande instituten och övriga användare av VPC-systemet. Bolaget skall senast en månad före stämman beställa bolagsstämмоaktieboken och om möjligt också ange preliminär aktieutdelning. Bolagsstämмоaktieboken levereras alltid i pappersformat men kan också levereras på diskett.

Den rutin varigenom förvaltarna rösträttsregistrerar sina depåkunder, den s.k. rösträttsrutinen, öppnas tjugo dagar före avstämningsdagen. Registreringen måste vara utförd senast på avstämningsdagen för bolagsstämмоaktieboken och när denna passerat avförs aktieägaren från aktieboken och återförs såsom förvaltarregistrerad aktieägare.

Bolagen skall inom tre dagar från beslut om ändring i bolagsordningen informera VPC om ändringarna rör VPC:s förande av aktieboken.<sup>180</sup>

---

<sup>179</sup>Karlin, Björn: *IR-strategier för 2000-talet*,

{<http://www.bekab.se/irstrategi.htm>}.

<sup>180</sup>{[http://www.vpc.se/index.html?tjanster/ovriga\\_tjanster.html](http://www.vpc.se/index.html?tjanster/ovriga_tjanster.html)};

{[http://www.vpc.se/index.html?kundservice/regelverk\\_for\\_emittenter.html](http://www.vpc.se/index.html?kundservice/regelverk_for_emittenter.html)}

## 8 Straff- och skadeståndsrättsliga frågor

Det åligger enligt kap. 5.1 i kupongbolag styrelsen och i avstämningsbolag den centrala värdepappersförvararen att föra aktieboken. Om styrelsen eller värdepappersförvararen underlåter detta kan straff komma ifråga enligt 19 kap. 1 §, vilket visar aktiebokens betydelse.<sup>181</sup> Detsamma gäller om aktieboken förs på ett sätt som inte stämmer överens med lagens regler eller om man underlåter att hålla den tillgänglig.<sup>182</sup> Med uttrycket ”hålla aktiebok tillgänglig” avses också skyldigheten att göra eller tillhandahålla utskrift av boken eller en del av den. Om det vid en tvist inte kan styrkas att en formellt legitimerad aktieägare saknar materiell rätt, eller åtminstone att styrelsen eller värdepappersförvararen haft skäl att anta att så var fallet, kan straffansvar bli aktuellt.<sup>183</sup> Straffbestämmelsen är tillämplig både i fråga om kupongbolag och avstämningsbolag och oavsett om felet skett uppsåtligt eller av oaktsamhet. Även den som har medverkat kan ådömas ansvar (jfr 23 kap. 4 § BrB).<sup>184</sup> En aktieägare som oriktigt vägrats införing i aktieboken kan också klandra beslutet samt väcka talan och yrka att få bli registrerad. Skadeståndsreglerna i 15 kap. 1 § kan också aktualiseras.<sup>185</sup>

Styrelsen i ett kupongbolag kan uppdra åt andra att sköta aktieboken och får då istället ett ansvar för tillsyn och instruktion. Uppgiften att föra aktieboken i ett avstämningsbolag överförs enligt ovan till den centrala värdepappersförvararen, men om en aktieägare drabbas av skada genom dennas försummelse faller ansvaret trots detta primärt på bolaget. Genom uppdragsförhållandet mellan bolaget och värdepappersförvararen blir bolaget såväl bundet som ansvarigt för de åtgärder förvararen vidtar inom ramen för sin befogenhet. Det är också tänkbart att styrelseledamöterna och VD kan bli ansvariga gentemot tredje man för skada som värdepappersförvararen orsakat, varvid de om skadan orsakats av försumlighet får ett regresskrav.<sup>186</sup>

Någon direkt övervakning av att styrelsen i ett kupongbolag följer lagens regler om förande och tillhandahållande av aktieboken sker inte.<sup>187</sup> Revisorerna har dock ett visst ansvar att tillse att aktieboken förs och finns i behåll.<sup>188</sup> Centrala värdepappersförvarare står enligt 1 § förordning

---

<sup>181</sup>Nial, a.a. s. 284.

<sup>182</sup>Kommentaren, a.a. s. 3:28.

<sup>183</sup>Sandström, a.a. s. 390.

<sup>184</sup>Kommentaren, a.a. s. 19:3.

<sup>185</sup>Kommentaren, a.a. s. 3:31.

<sup>186</sup>Dotevall, Rolf: *Skadeståndsansvar för styrelseledamot och verkställande direktör. En aktiebolagsrättslig studie i komparativ belysning*, Stockholm 1989, s. 488.

<sup>187</sup>Sandström, a.a. s. 386.

<sup>188</sup>SOU 1997:22 s. 331.

(1996:596) med instruktion för Finansinspektionen under tillsyn av denna.

I ett rättsfall åtalades en disponent som tillika var styrelseledamot för att mot bättre vetande ha gjort en felaktig anteckning i bolagets aktiebok.<sup>189</sup> Styrelseledamoten hade 1922 köpt aktier och omgående sålt dem vidare till en bankdirektör, vilken i november 1936 begick självmord efter att ha gjort sig skyldig till stöld och förfalskning. I aktieboken hade antecknats en överlåtelse från bankdirektören till styrelseledamoten daterad i januari 1936, men när boutredningsmannen strax efter bankdirektörens död såg anteckningen i aktieboken var den så nyskriven att bläcket inte hade torkat.

Styrelseledamoten erkände att han efter dödsfallet låtit införa anteckningen om att han åter förvärvat aktierna i aktieboken. Han anförde att han behållit aktierna som pant och att parterna hela tiden hade ansett att aktierna tillhörde honom, trots att bankdirektören angavs som ägare. Styrelseledamoten hade exempelvis hela tiden uppburit utdelningar och nyemitterade aktier. Handlandet förklarades med att oppositionen mot styrelsen hade varit stark och för att kunna kringgå på den tiden gällande rösträttsbegränsningar hade styrelseledamoten varit tvungen att skapa bulvanförhållanden, vilkas verkningar han sedan försökt neutralisera. Både rådhusrätten och Högsta domstolen dömde honom till böter för de falska anteckningarna i aktieboken.

Vad gäller registreringar i avstämningsregistret stadgades från början en strikt skadeståndsskyldighet för värdepappersförvararen för förluster som uppkom till följd av systemet. Numera gäller att om en ägare skadas av en felaktig registrering i avstämningsregistret ansvarar värdepappersförvararen eller i vissa fall det kontoförande institutet, om felet inte beror på omständigheter utanför deras kontroll. Indirekta förluster ersätts bara då de är beror på försummelser. Aktieägaren kan även i vissa andra fall ha rätt till ersättning.

---

<sup>189</sup>NJA 1938 s. 470.

# 9 Avskaffande av aktiebrev och inrättande av ett centralt aktieägarregister

## 9.1 Riksenheten mot ekonomisk brottslighet

Riksenheten mot ekonomisk brottslighet tog i en rapport angående bolagsplundring upp frågan om inrättande av ett register över ägare i fåmansbolag.<sup>190</sup> Enheten anförde att utredningar av misstänkt bolagsplundring brukar vara mycket svåra och resurskrävande, då de omfattar kedjor av juridiska personer, företrädare av målvakter, som överlåter bolag mellan sig.<sup>191</sup> Det är numera också vanligt att vissa transaktioner går via utländska bolag. Syftet är vanligen att försvåra för myndigheterna att klarlägga vad som skett och vart bolagets pengar har tagit vägen.<sup>192</sup>

Det finns även andra skäl till de omfattande utredningarna. Bokföringen i plundrade bolag är ofta ofullständig eller saknas och en stor del av utredningen måste då ägnas åt försök att rekonstruera vad som inträffat. Först sedan detta gjorts kan det straffrättsliga ansvaret utredas.<sup>193</sup> Ett register över ägarna i fåmansbolag skulle enligt enheten minska möjligheterna för personer med brottsliga avsikter att agera genom bolag utan ansvariga företrädare.<sup>194</sup>

## 9.2 Bulvanutredningen

Bulvanutredningen gavs efter Riksenhetens rapport i uppdrag att utreda bl. a. om det fanns skäl att införa ett sådant aktieägarregister.<sup>195</sup> Utredningen fann att så var fallet, men att registret borde omfatta samtliga aktieägare, och angav efter vilka principer det borde utformas. Anmälan för införing i aktieägarregistret skulle uppnås genom att registrering gjordes till en civilrättslig förutsättning för ett giltigt aktieförvärv. Bulvanutredningen anförde också att VPC:s avstämningsregister definitionsmässigt måste avspegla ägarförhållandena korrekt, men att de inte avslöjar bulvanarrangemang.

Utredningen ansåg att de remissyttranden som inkommit på dess preliminära förslag visade att ett ägarregister skulle vara av stort värde vid

---

<sup>190</sup> *Bolagsplundring. Översiktlig kartläggning och förslag till åtgärder, Riksenheten mot ekonomisk brottslighet, Åklagarväsendets rapport 1996:1, s. 67.*

<sup>191</sup> Åklagarväsendets rapport, a.a. s. 36.

<sup>192</sup> Åklagarväsendets rapport, a.a. s. 76.

<sup>193</sup> Åklagarväsendets rapport, a.a. s. 36.

<sup>194</sup> Åklagarväsendets rapport, a.a. s. 67.

<sup>195</sup> Kommittédirektiv 1996:55 Åtgärder mot vissa bulvanförhållanden m.m.

utredningar av ekonomisk brottslighet i aktiebolag, vilket främst beror på att ägarförhållandena vid olika tidpunkter kan fastställas exakt.<sup>196</sup> En remissinstans skrev att det ofta råder oklarhet om ägarförhållandena i mindre bolag och att det enda formaliakrav som finns är att styrelsen för en aktiebok, vilken i praktiken inte fyller någon framträdande funktion.

Bulvanutredningen skrev att det är lockande för kriminella att utnyttja den anonymitet som följer av att det inte finns någon officiell registrering av ägarna, vilket gör det lätt att manipulera verkligheten i efterhand även om den kriminelle har företrätt bolaget. Det är ofta svårt att bevisa att en handling avseende aktieöverlåtelse är osann eller antedaterad.<sup>197</sup> Utredningen ansåg dock att vetskapen om att varje förfogande över en aktie registreras skulle verka återhållande på många misstänkt fingerade aktieöverlåtelser och att ett aktieägarregister skulle bidra till en ordning och reda som i dag ofta saknas.<sup>198</sup> Vidare skulle det underlätta skatte- och kronofogdemyndigheternas arbete och göra det lättare för tillstånds- och bidragsgivande myndigheter att se vilka personer som står bakom olika ansökningar. Aktiebolagsregistrets riktighet skulle kunna kontrolleras bättre, näringslivets möjligheter till affärskontroll öka, bolagen slippa föra aktieböcker och nyemissioner och pantsättningar underlättas.

Nackdelarna är främst att det är en genomgripande förändring som ger upphov till mycket arbete och kostnader, både för det allmänna och för bolagen. Bulvanutredningen anförde också att många av fördelarna med en enhetlig ordning för registrering av aktier och aktieägare i samtliga bolag tyvärr skulle falla bort genom avskaffande av VPC:s monopol.<sup>199</sup>

## 9.3 Aktiebolagskommittén

### 9.3.1 Allmänt om förslaget

Aktiebolagskommittén gavs slutligen i uppdrag att utforma ett lagförslag för registrering av ägarna till samtliga kupongbolag, varvid kommittén anmärkte att det inte ankom på den att pröva om det är lämpligt att införa ett sådant obligatoriskt ägarregister. Detta hade Bulvanutredningen redan gjort och det omfattades sålunda inte av kommitténs direktiv, vilket flera av remissinstanserna beklagat då det har medfört att en samlad analys av registrets för- och nackdelar inte gjorts.<sup>200</sup>

Utformningen av den föreslagna regleringen kommer att visa aktiebokens centrala roll i aktiebolagsrätten.<sup>201</sup> Syftet är att kunna få tillförlitliga uppgifter om ägarförhållandena i bolagen, framförallt så att de brottsbekämpande myndigheterna slipper samköra flera register. VPC:s monopol

---

<sup>196</sup>SOU 1998:47 s. 138ff.

<sup>197</sup>SOU 1998:47 s. 273f.

<sup>198</sup>SOU 1998:47 s. 140f.

<sup>199</sup>SOU 1998:47 s. 146.

<sup>200</sup>Aktieägarregister, a.a. s. 116; Ju 2001/220/L1 s. 116ff.

<sup>201</sup>Aktieägarregister, a.a. s. 140.

är dock avskaffat, vilket i kombination med att avstämningsbolagen enligt direktivet inte skall omfattas gör att det kommer att finnas minst två register. Kommittén ansåg trots detta att det är en fördel om bolagen får välja vem som skall föra registret över deras aktieägare och vill ålägga PRV att föra aktieägarregister för de bolag som inte aktivt väljer registerförare.<sup>202</sup> Registret bör utformas så kostnadseffektivt och nyttigt som möjligt, utan att det brottsförebyggande syftet förloras. Aktieägarna skall finna att registret är ett ekonomiskt och rationellt sätt att föra aktieboken samtidigt som det skall göra det lättare för företagen att anskaffa riskkapital; det blir enklare att använda aktierna som säkerhet genom att kreditgivaren kan kontrollera vem som äger aktierna och försäkra sig om att säkerheten kan realiseras.<sup>203</sup>

I avstämningsbolagen för VPC idag både avstämningsregister och aktiebok. I praktiken utgör aktieboken en del av avstämningsregistret och uppgifterna antecknas alltså samtidigt i registret och i boken. Kommittén ansåg att denna ordning i princip bör tillämpas för samtliga bolag, men vill slå ihop aktieboken och avstämningsregistret till ett register, varför kravet på att bolagen skall föra aktiebok föreslås i princip avskaffas.

Kommittén anförde att de nuvarande möjligheterna till förvaltarregistrering måste finnas kvar för aktiemarknadsbolagen, varför förvaltarregistrering bör vara tillåten i publika bolag. I privata bolag skulle detta däremot strida mot registrets syfte och begränsa dess användbarhet. Insynen i bolagens ägarstrukturer skulle minska jämfört med i dag eftersom aktieboken avskaffas och det finns i dessa bolag inte heller något praktiskt behov av förvaltarregistrering.

De uppgifter som i dag är offentliga i aktieboken föreslås vara offentliga även i avstämningsregistret. De flesta av de uppgifter som skall ingå i avstämningsregistret är redan offentliga, dock utan att vara samlade i ett register, och samma typ av uppgifter är offentliga i inskrivningsregistret för fastigheter och i skeppsregistret. För att undvika att kreditinstituten gör omfattande sammanställningar av varandras pantbrevsinnehav, och därigenom kundkrets, skall det dock vara förbjudet att samköra olika bolags avstämningsregister. En förfrågan skall alltså bara kunna avse uppgifter ur ett visst bolags avstämningsregister.<sup>204</sup>

### **9.3.2 Ett kontobaserat aktiehanteringssystem**

Under utformningen av lagförslaget ställdes också frågan om aktiebrevens fortfarande har en plats i det datoriserade samhället. Kommittén föreslog istället en övergång i två steg till ett kontobaserat aktiehanteringssystem. I det första steget skall aktiebrevens och aktiekupongerna avskaffas i de nuvarande kupongbolagen och deras rättsverkningar tas över av registrering i aktieboken, som bolagen fortfarande kommer att föra själva. När aktiebrevens och kupongerna avskaffas kommer beteckningen kupongbolag

---

<sup>202</sup>Aktieägarregister, a.a. s. 123, 167.

<sup>203</sup>Aktieägarregister, a.a. s. 118.

<sup>204</sup>Aktieägarregister, a.a. s. 170ff.

av naturliga skäl inte längre att vara lämplig.

Efter att denna ordning tillämpats några år bör aktieböckerna vara så tillförlitliga att man kan föra över uppgifterna däri till ett centralt aktieägarregister, men om vilja saknas att fortsätta reformen kan regleringen i steg ett fortsätta att gälla.<sup>205</sup> Reglerna i LKFI är i princip lämpliga för samtliga bolag under steg två, men för de mindre bolagen behövs i vissa fall enklare rutiner; gränsen bör dras mellan privata och publika bolag.<sup>206</sup> När det däremot gäller steg ett, som tas för att bolagen skall kunna förbättra kvaliteten på aktieböckerna, är bestämmelserna i LKFI inte lämpliga. Då krävs istället en ordning som är betydligt mer anpassad till de mindre företagens förhållanden. Aktieböckerna i de tidigare kupongbolagen skall genom detta steg innehålla betydligt fler uppgifter än idag, exempelvis om panträttigheter och övriga förfoganderättsinskränkningar för aktieägaren. Även uppgifter om rätt till avkastning skall antecknas i aktieboken, medan detta i avstämningsbolagen sker i den särskilda förteckningen. Andra finansiella instrument som kan sägas vara i förstadiet till fullt utbildade aktierätter räknas upp i 4 kap. 2 § 2 st LKFI och skall också registreras. Dokument som representerar sådana rättigheter och som utfärdats före kontoreformen skall få finnas kvar som bärare av rättigheterna även efter ikraftträdandet. Aktieböckerna i de tidigare kupongbolagen kommer alltså att innehålla fler uppgifter än idag, samtidigt som en anteckning däri får större betydelse genom att samtliga aktierättigheter knyts till registreringen.<sup>207</sup>

Vad gäller Bulvanutredningens förslag att göra registreringen till en förutsättning för en obligationsrättsligt giltig aktieöverlåtelse ansåg kommittén inte att det finns skäl att ändra den grundläggande principen om parternas avtalsfrihet, utan äganderätten bör övergå vid den tidpunkt parterna avtalar. En ändring skulle göra det möjligt för förvärvaren att ångra sig och få köpet att återgå genom att inte anmäla förvärvet för registrering. Kommittén ansåg inte heller att straff, vite eller avgifter för den som inte anmäler ändrade förhållanden skulle ge önskat resultat. Istället ville man alltså avskaffa aktiebrev och knyta skyddet för förvärvaren i sakrättsligt och ekonomiskt hänseende till registreringen i aktieägarregistret, varigenom aktieägarna skall ges incitament att registrera sina aktieinnehav. Övervakning av att anmälan sker och straff för de som inte anmäler sina förvärv kommer då enligt kommittén inte att behövas.<sup>208</sup>

### **9.3.3 Vem skall föra aktieboken respektive det centrala aktieägarregistret?**

Som anfördes ovan kommer aktieböckerna även under steg ett att föras av bolagen. Bolag med minst tio aktieägare skall åläggas att föra aktieboken med dator, vilket kommer att underlätta den senare uppläggnings av det

---

<sup>205</sup> Aktieägarregister, a.a. s. 123ff.

<sup>206</sup> Aktieägarregister, a.a. s. 124f och s. 162.

<sup>207</sup> Aktieägarregister, a.a. s. 135ff, 215ff.

<sup>208</sup> Aktieägarregister, a.a. s. 118ff.



centrala registret. Hanteringen av aktieboken bör också kunna läggas ut på serviceföretag.

För att göra det möjligt för dem som berörs av ändringar i aktieboken att bevaka sina intressen skall bolagen åläggas att informera dem vid ändringar däri och revisorna skall kontinuerligt kontrollera att aktieboken finns i behåll och förs på ett korrekt sätt. När steg ett träder i kraft kommer aktiebrev i de tidigare kupongbolagen att behandlas som bevis på att en aktieöverlåtelse skett. De bör inledningsvis tillmätas ett högt bevisvärde, men efterhand förlora sin särställning som bevismedel.<sup>209</sup>

Vad avser steg två ansåg samtliga tre instanser att PRV bör föra avstämningsregistret för de bolag som inte själva väljer central värdepappersförvarare. Aktiebolagskommittén anförde att VPC har, och inom överskådlig tid troligen kommer att behålla, ett faktiskt monopol som central värdepappersförvarare, medan syftet med LKFI bland annat är att skapa mångfald på marknaden för kontoföringstjänster. Vidare för PRV aktiebolagsregistret vilket gör det naturligt att PRV i samband med registrering av nya bolag upprättar avstämningsregister för de bolag som inte redan har träffat avtal med en annan central värdepappersförvarare. Kommittén ansåg dock inte att det är lämpligt att PRV tillhandahåller de kvalificerade värdepapperstjänster som aktiemarknadsbolagen efterfrågar, då detta ligger långt från den verksamhet PRV för närvarande ägnar sig. PRV skall därför inte få föra avstämningsregister för publika bolag.<sup>210</sup> Det bör anges direkt i ABL att PRV är central värdepappersförvarare, varför auktorisation av Finansinspektionen inte behövs. Finansinspektionen bör inte heller utöva någon tillsyn över hur registret förs, då den inte skulle kunna använda några sanktioner gentemot PRV.<sup>211</sup>

### 9.3.4 Åtgärder om aktieboken är felaktig eller saknas

PRV måste upprätta och lägga in grunduppgifterna i avstämningsregistret, men övriga uppgifter kan lämpligen överlåtas åt de kontoförande instituten. Det skall i princip vara möjligt för PRV att lägga in de elektroniskt levererade uppgifterna direkt i registret, men även om någon datateknisk bearbetning av uppgifterna inte behöver göras måste PRV granska att samtliga uppgifter finns med. Systemet bör vid ikraftträdandet vara komplett och tillförlitligt, men aktieböckerna kommer oundvikligen att innehålla felaktigheter när deras innehåll förs över till aktieägarregistret. För att åtgärda dessa fel måste den verkliga ägaren kunna styrka sin rätt hos PRV och begära rättelse. PRV skall då kommunicera handlingarna med den registrerade och om denne inte hör av sig eller om PRV finner att hans invändningar inte förtjänar avseende föra in den verkliga ägaren i registret. Den som vill bli införd i registret skall styrka sin rätt genom att visa en till honom ledande överlåtelsekedja, vilken kan vara tecknad på aktiebrevet

---

<sup>209</sup>Aktieägarregister, a.a. s. 137f.

<sup>210</sup>Aktieägarregister, a.a. s. 164f.

<sup>211</sup>Aktieägarregister, a.a. s. 171f.

eller rekonstrueras. Går detta inte, exempelvis om den införde ägaren tredskas eller har avlidit, får förvärvaren väcka talan och på annat sätt visa att han är rätt ägare.

Om det av någon anledning saknas aktiebok i ett bolag när avstämningsregistret skall upprättas kan en sådan återskapas med hjälp av uppgifter i det senaste bolagsstämmaprotokollet och andra handlingar i bolaget. Om bolaget trots detta inte kan, eller vägrar, överlämna uppgifterna i aktieboken kan ett avstämningsregister inte upprättas. Eftersom aktieboken avskaffas och aktiebrevens inte längre kommer att vara värdepapper kan bolaget då inte drivas vidare och skall därför tvångslikvideras. PRV bör också ha möjlighet att vitesförelägga tredskande bolag.<sup>212</sup>

### 9.3.5 Kostnader och tidsaspekter

PRV har på kommitténs uppdrag beräknat kostnaderna för att bygga upp och driva registreringssystemet, men beräkningarna anförs vara behäftade med stor osäkerhet. Kostnaderna för att bygga upp systemet och informera de berörda om förändringarna har beräknats till cirka 20 miljoner kronor. Driftkostnaderna har beräknats till cirka 17,5 miljoner kronor per år, men genom att göra det möjligt att sända in handlingar elektroniskt hoppas PRV att kostnaderna kan sänkas. Då verksamheten skall vara konkurrensutsatt ansåg kommittén att den inte bör finansieras av staten utan genom att tjänsterna tillhandahålls mot erläggande av en avgift. Kostnaderna för upplysningskampanjen kommer dock samtliga centrala värdepappersförvarare till godo, varför denna bör bekostas med statliga medel. Kommittén ansåg att PRV bör få besluta om sina avgifter, men anförde också att en nyregistreringsavgift och en årlig registerhållningsavgift är att föredra. För att göra kostnadsfördelningen mer rättvis bör den senare kunna differentieras med hänsyn till antalet aktieägare i bolaget. En särskild avgift bör också kunna tas ut vid vissa större förändringar.<sup>213</sup>

Kommittén har i huvudbetänkandet föreslagit att den nya aktiebolagslagen skall träda i kraft den 1 januari 2004. Ändringarna är omfattande och beredningen kommer att kräva mycket arbete, varför steg ett av den här ovan behandlade reformen föreslås träda i kraft den 1 januari 2005. Därefter skall bolag och aktieägare få god tid på sig att se till att aktieböckerna blir kompletta och tillförlitliga. När detta skett skall PRV under tre år lägga in uppgifterna från aktieböckerna till avstämningsregistren. Övergången till steg två, där kontoföringssystemet införs, bör alltså ske först den 1 januari 2010.

Överföringarna av ägaruppgifterna till PRV bör följa en av PRV upprättad turordning så att verkets arbete blir jämnare fördelat, men ikraftträdandet skall ske samtidigt för alla bolag. Systemet blir då enkelt och enhetligt och det kommer inte att råda någon tvekan om vart man skall vända sig för att få information om ägarförhållandena. Fram till ikraftträdandet kommer

---

<sup>212</sup>Aktieägarregister, a.a. s. 219f.

<sup>213</sup>Aktieägarregister, a.a. s. 177ff.

uppgifterna i bolagens aktieböcker, även om uppgifterna har sänts in till PRV, att vara rättsgrundande, men för att avstämningsregistren skall vara aktuella och korrekta när reformen träder i kraft måste också de förändringar som sker under mellantiden meddelas PRV.<sup>214</sup>

### 9.3.6 Remissinstansernas reaktioner och författarens analys av förslaget

En del av kommitténs ledamöter reserverade sig från förslaget om inrättande av ett aktieägarregister. De ansåg att förslaget borde utredas närmare, bland annat avseende de brottsförebyggande verkningarna och ansvaret för eventuella felregistreringar.<sup>215</sup> Förslaget har också mötts av blandade reaktioner från remissinstanserna. Flertalet remissinstanser är positiva till ett avskaffande av aktiebrevens, men oenigheten är stor angående införandet av ett centralt aktieägarregister. Denna oenighet kan till viss förklarar av att remissinstanserna anlägger olika perspektiv; vissa ser till småföretagens behov och kostnader medan andra ser till de brottsutredande myndigheternas. Flera remissinstanser är dock skeptiska då de anser att frågan inte är tillräckligt utredd. Vad avser undantaget från skyldigheten att under steg ett föra aktieboken i bolag med högst tio aktieägare med dator är de remissinstanser som har uttalat sig därom skeptiska, då det främst är fåmansbolag som utnyttjas för ekonomisk brottslighet.<sup>216</sup>

Med hänsyn till registrets primära syfte och respektive remissinstans verksamhet anser jag att åklagarmyndigheternas, EBM:s och BRÅ:s åsikter bör tillmätas särskilt stor vikt. Samtliga dessa är positiva till ett aktieägarregister och BRÅ har till och med kallat det "nödvändigt". Även RSV och kronofogdemyndigheten i Stockholm tillstyrker förslaget. Vissa andra remissinstanser anser att fördelarna ur brottsförebyggande synpunkt är obefintliga eller inte tillräckligt utredda; åsikter jag anser kan förkastas, då de brottsutredande remissinstanserna alltså är ense om att registret skulle vara en stor fördel i deras arbete. Andra skäl som anförts mot ett inrättande är integritetsaspekter, att småföretagarnas behov av ett register är litet och att det medför ytterligare betungande procedurer för dem. Som kommittén påpekat är uppgifterna om ägarna redan nu tillgängliga på andra sätt, varför det första av dessa argument kan avfärdas. Vad avser det senare kan det inte förkastas, men det bör inte heller medföra att kommittéförslaget förkastas. De olägenheter som hävdas uppstå tror jag inte behöver vara särskilt betungande, då registreringar och liknande till stor del kan skötas elektroniskt. Om det visas att fördelarna nästan uteslutande uppstår för de statliga myndigheterna anser jag också att det är naturligt att dessa och inte företagen bär kostnaderna för registret. Utrednings- och handläggningstiden för de statliga myndigheterna kommer att förkortas, och därmed kostnaderna minskas, om aktieägarregistret införs, vilket också gör det rimligt att staten

---

<sup>214</sup>Aktieägarregister, a.a. s. 182ff.

<sup>215</sup>SOU 2001:1 s. 427f.

<sup>216</sup>Ju 2001/220/L1 s. 116ff.

bidrar till uppbyggnaden och driften.

Vad avser frågan hur äganderätt till aktier bör bevisas och överlåtas anser jag att genomgången av utvecklingen i Ryssland (se kap. 2.9) visar vikten av att äganderätten är klar och lättbevisad. Investerarnas förtroende för marknaden och övriga marknadsaktörer är av grundläggande betydelse för en dynamisk omsättning. Denna säkerhet har statsmakterna i olika länder och olika tider försökt knyta antingen till tradition av värdepapper eller inskrivning i ett register.

Trots att VPC idag för 3,7 miljoner avstämningskonton<sup>217</sup> förekommer mycket få problem, vilket i kombination med den omgång och osäkerhet som är förknippad med förvarande och tradition av värdepapper enligt min mening talar för att införing i ett databaserat register bör vara avgörande. Dataregister används också relativt problemfritt i många andra sammanhang i samhället och flertalet remissinstanser är som anfördes ovan positiva till att aktiebrevens avskaffas.

För ett register talar också de ökade möjligheterna till kommunikation mellan aktieägarna och bolagsledningen. Det är ett önskemål i dagens debatt om corporate governance att ägarna skall vara aktiva, vilket underlättas av en effektiv kommunikation. Om värdepapperen är bärare av aktierättigheterna har ledningen svårare att veta vart den skall sända kallelser till stämmor, meddelanden och liknande, varför kontakten blir sämre och mindre effektiv. Vidare blir det lättare att skydda exempelvis panträttigheter till aktierna när skyddet inte är beroende av tradition av aktiebrevet. Tradition kan av naturliga skäl endast ske till en rättighetshavare medan registrering kan ske för fleras rätt, med angivande av deras inbördes företrädesordning. Även kampen mot terrorismens finansiella bas kan anföras, där man bland annat vill uppnå en ökad registrering av ägare till värdepapper ställda till innehavaren.<sup>218</sup> Min slutsats är följaktligen att äganderätt och övriga rättigheter till aktier bör dokumenteras i någon form av register.

Nästa fråga är då vem som bör föra detta register. Även om argument kan anföras för att ansvaret bör åvila bolagets styrelse anser jag att det mesta talar för att det bör åvila en central enhet. Idag råder en viss osäkerhet huruvida kupongbolagens aktieböcker återspeglar de verkliga ägarförhållandena. Några av orsakerna till denna osäkerhet är att aktieägaren inte är förpliktad att anmäla sig för registrering i aktieboken, att de ekonomiska rättigheterna i många fall kan utövas mot företeende av kuponger eller liknande samt att styrelsen i vissa fall inte vill dokumentera de egentliga förhållandena. En central registerförare kan väntas hantera olika frågor med större professionalitet och opartiskhet än bolagets styrelse, varför intressekonflikter mellan styrelsen och ägarna respektive mellan styrelsen och staten kommer att uppkomma mer sällan. För ett centralt register talar också att detta skulle underlätta forskning, statistik och bekämpande av ekonomisk brottslighet. Med dagens elektroniska informationskanaler kan ett förvärv, oavsett om det sker genom ett kontoförande institut eller direkt mellan parterna, rapporteras lika snabbt och smidigt till en central enhet som

---

<sup>217</sup>{[http://www.vpc.se/index.html?om\\_vpc/fakta\\_om\\_vpc.html](http://www.vpc.se/index.html?om_vpc/fakta_om_vpc.html)}.

<sup>218</sup>Financial Action Task Force on Money Laundering, a.a.

till en geografiskt mer närbelägen styrelse. Informationen kan också, även om aktieboken förs centralt, vara tillgänglig för bolaget omgående. Synergieffekter torde uppkomma när registret förs centralt; bland annat vet samtliga aktörer vart de kan vända sig för att få aktuell information om ägarförhållandena i ett bolag. Avslutningsvis kan också, erkännande det naturalistiska felslutet, visas på den ryska utvecklingen som gått från styrelseförda aktieböcker mot en registrering utförd av oberoende institutioner.

Vad avser Aktiebolagskommitténs förslag anser jag att det, trots att de brottsbekämpande myndigheterna enligt ovan var eniga om det kommer att underlätta bekämpandet av den ekonomiska kriminaliteten, kan förbättras på ett par olika punkter.

Jag har ovan talat om *ett* centralt register, men sedan VPC:s monopol avskaffats kommer varje central värdepappersförvarare att föra sitt aktieägarregister, vilket enligt Bulvanutredningen gör att många av fördelarna med central registrering går förlorade. Både önskemålen om ett samlat aktieägarregister och en konkurrensutsatt verksamhet för de centrala värdepappersförvararna anser jag kan uppfyllas genom att värdepappersförvararna åläggs att föra registren så att det är möjligt att koppla samman dem i ett nätverk. De kan då genom olika servicenivå och utbud av tjänster konkurrera om kunderna, samtidigt som dessa, myndigheter och andra intressenter kan få samma fördelar som om registret hade förts av en enda enhet. Resultatet skulle bli liknande Internets uppbyggnad; information från en mängd olika enheter framstår för användaren som en helhet. En begränsning av kreditinstitutens möjligheter att sammanställa information om varandras kundkretsar kan säkerligen uppnås på annat sätt och motiverar i vart fall inte det merarbete och övriga nackdelar en uppsplittring medför.

Kommittén har vidare frångått den av Bulvanutredningen förordade principen att registrering i aktieägarregistret skall vara en förutsättning för äganderättens övergång. Istället har registreringen gjorts avgörande för vem som har rättigheterna i bolaget, vilket enligt min mening skapar en möjlighet för efterhandskonstruktioner. Regleringen bygger helt på att ge aktieägarna incitament och merparten av aktieägarna kommer säkerligen också att anmäla sina innehav för registrering, men jag är skeptisk till att incitamentsstrukturen kommer att få aktörer med kriminella avsikter att göra så. Idag sätts målvakter in som styrelseledamöter och verkställande direktörer och den föreslagna regleringen riskerar att göra också en karriär som aktieägare tillgänglig för målvakterna, vilket även en av remissinstanserna påpekar.

Vidare förtjänar de internationella förhållandena att uppmärksammas. Efter terrorattackerna den 11 september 2001 har skatte- och offshoreparadis utsatts för starkt tryck att öka insynen i sina skatte- och bolagsförhållanden.<sup>219</sup> Trots detta komplicerar det utländska ägandet utredningarna, då insynen i dessa bolags ägarförhållanden fortfarande är sämre än i de svenska. Det är mycket lätt att förvärva offshorebolag via Internet och att skapa en komplicerad bolagsstruktur som tar tid och möda att utreda. Det enda sättet att motverka detta torde vara genom ett ökat inter

---

<sup>219</sup>Se t. ex. Financial Action Task Force on Money Laundering, a.a.

nationellt samarbete, vilket dock ligger utanför vad kommittén rimligen kunnat lägga ett konkret förslag om.

Jag tror sammanfattningsvis att förslaget, om det antas, är ett gott steg på vägen i bekämpandet av den ekonomiska brottsligheten. Det kommer säkerligen att hejda ett antal aktörer med kriminella avsikter och möjliggöra lagföring av andra, men dessvärre antagligen inte hindra de mer kreativa kriminella elementen. En reglering i enlighet med förslagen ovan tror jag skulle ha ökat reformens värde.

En proposition kommer enligt handläggare vid Justitiedepartementet att läggas tidigast under våren 2003.<sup>220</sup>

---

<sup>220</sup>Intervju med Anna-Karin Winrot, handläggare vid Justitiedepartementet.

# Litteraturförteckning

## Källor:

Rådets förordning (EG) nr 2157/2001 av den 8 oktober 2001 om stadga för europabolag

Rådets tolfte direktiv 89/667/EEG av den 21 december 1989 på bolagsrättens område om enmansbolag med begränsat ansvar

Lag 1944:705 om aktiebolag

Förslag till lagar om enkla bolag och handelsbolag, om aktiebolag samt om föreningar för ekonomisk verksamhet m. m. avgivna av den därtill i nåder utsedda kommitté, Stockholm 1890. [cit. 1890 års förslag]

Proposition 1970:99 med förslag till lag om förenklad aktiehantering m.m.

Proposition 1975:103 med förslag till ny aktiebolagslag, m.m.

Proposition 1997/98:160 Kontoföring av finansiella instrument och kostnadsinformation till fondandelsägare

SOU 1992:83 Aktiebolagslagen och EG

SOU 1997:22 Aktiebolagets kapital

SOU 1998:47 Bulvaner och annat

SOU 2001:1 Ny aktiebolagslag

SOU 2001:1 bilaga Aktieägarregister. [cit. Aktieägarregister]

Kommittédirektiv 1996:55 Åtgärder mot vissa bulvanförhållanden m.m.

Kommittédirektiv 1998:90 Tilläggsdirektiv till Aktiebolagskommittén

Ju 2001/220/L1: Remissammanställning Ny aktiebolagslag (SOU 2001:1) (bilaga: Aktieägarregister)

Riksenheten mot ekonomisk brottslighet: *Bolagsplundring. Översiktlig kartläggning och förslag till åtgärder, Åklagarväsendets rapport 1996:1.* [cit. Åklagarväsendets rapport]

Patent- och registreringsverket årsredovisning 2001,  
{<http://www.prv.se/pdf/arsredov-01.pdf>}, senast besökt 2002-10-20.

Estonias Commercial Code,  
{[http://www.fifoost.org/estland/recht/commercial\\_code/node34.php](http://www.fifoost.org/estland/recht/commercial_code/node34.php)}.

Hungary Profile Fact Sheet,  
{<http://europa.eu.int/comm/enterprise/networks/eic/pdf/profile-hungary.pdf>}.

Intervju med Anna-Karin Winrot, handläggare vid Justitiedepartementet,  
2002-10-21.



## Litteratur:

Andersson, Sten & Johansson, Svante & Skog, Rolf: *Aktiebolagslagen: en kommentar*, Norstedts gula bibliotek, Stockholm 2000. [cit. Kommentaren].

Appleby, Spurling & Kempe: "International survey of financial markets law and regulation: Bermuda". I: *Journal of International Financial Markets* 2001.

Arora, Anu: *Jordan's Guide to Company Administration*, Bristol 1986.

*Behind the Corporate Veil. Using corporate entities for illicit purposes*, {<http://www1.oecd.org/publications/e-book/2101131e.pdf>}.

Bogdan, Michael: *Komparativ rättskunskap*, Institutet för rättsvetenskaplig forskning 150, Falköping 1996.

Bökmark, Jan & Svensson, Bo: *Aktiebolagslagen - lagkommentar*, Rätt och samhälle, Göteborg 1996.

Chambers of Sir Hamid Moollan: "International survey of financial markets law and regulation: Mauritius". I: *Journal of International Financial Markets* 2000.

Curzon, L.B.: *Dictionary of law*, fourth edition, Singapore 1994.

Dotevall, Rolf: *Skadeståndsansvar för styrelseledamot och verkställande direktör. En aktiebolagsrättslig studie i komparativ belysning*, Stockholm 1989.

Farrar, John H. & Hannigan, Brenda M.: *Farrar's Company Law*, 4th edition, Bath 1998.

*FARs engelska ordbok*, 7:e upplagan, Stockholm 1997.

Financial Action Task Force on Money Laundering: *Review to identify non-cooperative countries or territories: Increasing the world-wide effectiveness of anti-money laundering measures*, {[http://www.fatf-gafi.org/pdf/NCCT2002\\_en.pdf](http://www.fatf-gafi.org/pdf/NCCT2002_en.pdf)}, senast besökt 2002-10-21.

Foty, Akos G.: "Hungary: Securities on the forefront of revitalization". I: *Transnational Lawyer* Fall 1995, s. 415-432.

Fox, Merritt B. & Heller, Michael A.: "Corporate governance lessons from Russian enterprise fiascoes". I: *New York University Law Review*, December 2000, s. 1720-1780.

Freshfields Bruckhaus Deringer: "International survey of financial markets law and regulation: Thailand". I: *Journal of International Financial Markets* 2001.

Gee, Tim: "Public v. Private takeovers". I: *International Company and Commercial Law Review* 1998, s. 15-19.

Gruson, Michael: *Global Shares of German Corporations and Their Dual Listings on the Frankfurt and New York Stock Exchanges*, Arbeitspapiere 87.

Gully, Bell: "International survey of financial markets law and regulation: New Zealand". I: *Journal of International Financial Markets* 2001.

Hacimahmutoglu, Sibel: "Barriers to corporate takeovers in turkish law". I: *Company Lawyer*, 1998, s. 282-286.

Hagströmer, Johan: *Om aktiebolag enligt svensk rätt*, Uppsala 1872.

Hamilton, Robert W.: *The law of corporations in a nutshell*, 5th edition, West nutshell series, St. Paul 2000.

Hoffman-Becking, Michael & Herfs, Achim: *München Handbuch des Gesellschaftsrechts, band 4, Aktiengesellschaft*, 2 Auflage, München 1999. [cit. München Handbuch].

Jennings, Simon: "What investors want from offshore companies: Part 1". I: *Private Client Business*, 1995.

Johansson, Svante: *Bolagsstämma*, Stockholm 1990.

Karlin, Björn: IR-strategier för 2000-talet.  
{<http://www.bekab.se/irstrategi.htm>}, senast besökt 2002-10-17.

Kedner, Gösta & Roos, Carl Martin: *Aktiebolagslagen jämte Bokföringslagens bestämmelser om årsbokslut med kommentarer*, 2:a upplagan, Stockholm 1982.

Köersner, Albert: *Om aktiebok, registrering av aktier och aktieförvärv*, Stockholm 1929.

Larin, Lennart: "Vita fläckar bort ur aktieboken". I: *Balans* 1991:10 s. 12.

Maitland-Walker, Julian: *Guide to European Company Laws*, London 1993.

Nial, Håkan och Johansson, Svante: *Nials svensk associationsrätt i huvuddrag*, 8:e upplagan, Institutet för rättsvetenskaplig forskning 80, Stockholm 2001.

Olinder, Ragnar: "Corporate governance-reformer i England avseende förhållandet mellan styrelsen och aktieägarna i börsbolag". I: *Juridisk tidskrift* 1997/98, s. 1051-1083.

Produktbeskrivning VPC Ägardata 1.0.

Produktbeskrivning VPC Analys.

Rahmatian, Andreas: "The issue and transfer of shares under english and german law: an outline". I: *Company Lawyer* 2002, s. 252-258.

Rodhe, Knut: *Aktiebolagsrätt*, 19:e upplagan, Stockholm 2000.

Rodhe, Knut: "Styrelseledamots anmälan av aktieinnehav". I: *Svensk Juristtidning* 1977, s. 556-559.

Roos, Carl Martin: *Avtal och rösträtt - en aktiebolagsrättslig studie*, Uppsala 1969.

Samuelsson, Per i Karnov 2001/02.

Sandström, Jan: "Aktiebok och rösträtt". I: *Festskrift till Knut Rodhe*, Stockholm 1976.

Taylor, Celia R.: "Capital market development in the emerging markets: Time to teach and old dog some new tricks". I: *American Journal of Comparative Law*, Winter 1997, s. 71-107.

Tompson, W.J.: "Russia amends law on joint-stock companies". I: *International Company and Commercial Law Review* 2002, s. 1-5.

Van de Waal-Palms, Pyotr Johannevich: *Special requirements for arranging capital investment in Russia in 1999*,  
{<http://peterpalms.com/russia/texts/pd36.html>}, senast besökt 2002-10-19.

White, William R.: "Taming the market - the new russian securities law and the protection of shareholder rights". I: *Columbia Journal of Transnational Law* 1998, s. 125-160.

Yavasi, Mahmut: "Limited liability companies in turkish company law". I: *International Company and Commercial Law Review*, 1997, s. 396-402.

{<http://www.vpc.se/index.html?kundservice/agarforteckningar.html>}, senast besökt 2002-10-19.

{[http://www.vpc.se/index.html?kundservice/regelverk\\_for\\_emittenter.html](http://www.vpc.se/index.html?kundservice/regelverk_for_emittenter.html)}  
senast besökt 2002-10-20.

{[http://www.vpc.se/index.html?om\\_vpc/fakta\\_om\\_vpc.html](http://www.vpc.se/index.html?om_vpc/fakta_om_vpc.html)}, senast besökt 2002-10-20.

{[http://www.vpc.se/index.html?tjanster/anslutning\\_av\\_emittent.html](http://www.vpc.se/index.html?tjanster/anslutning_av_emittent.html)}, senast besökt 2002-11-06.

{[http://www.vpc.se/index.html?tjanster/ovriga\\_tjanster.html](http://www.vpc.se/index.html?tjanster/ovriga_tjanster.html)}

# Rättsfallsförteckning

NJA 1921 s. 290

NJA 1938 s. 470

NJA 1940 s. 592

RH 1994:134